

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΛΔ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19 — ΤΗΛ. 27.689 | 1 ΜΑΪΟΥ 1957 | ΔΡΙΘ. 10

ΜΗΝΥΜΑ ΤΟΥ ΜΑΚ. ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΘΗΝΩΝ ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΟΡΤΗΣ ΤΟΥ ΠΑΣΧΑ

Ἐπὶ τῇ εὐχαρίᾳ τοῦ Πάσχα, ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Δωρόθεος ἀπηύθυνε πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν Λαὸν τὸ κάτωθι μῆνυμα :

«Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν θανάτου πατήσας καὶ τοῖς ἐν τοῖς μνήμασι ζωὴν χαρισάμενος».

Δὲν ὑπάρχει οὔτε ἄσμα, οὔτε θούριον οἰονδίποτε, τὸ ὁποῖον νὰ ἐμπνέῃ ὑψηλότερα συναισθήματα καὶ νὰ συγκινήῃ βαθύτερον τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου, ὅσον ὁ θεσπέσιος αὐτὸς ὕμνος, ὁ ὁποῖος μελωδεῖται εἰς τὰς ἀγίας μας Ἐκκλησίας κατὰ τὴν θείαν νύκτα τῆς Ἀναστάσεως.

Οὔτε καὶ μελωδία ἄλλη οἰαδήποτε ἀφύπνισε ποτὲ εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν τόσον ἀγνὰς συγκινήσεις καὶ τόσον εὐγενεῖς ἐλπίδας, ὅσον ἡ γλυκυτάτη αὐτὴ μελωδία.

Διότι ἡ Ἀνάστασις τοῦ Κυρίου μας ἀνταποκρίνεται εἰς τοὺς μωχαιτέρους μας πόθους. Καὶ ἀποτελεῖ ὑψηλὴν βεβαίωσιν τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς μας καὶ διακήρυξιν τῆς αἰωνιότητος τῆς ὑπάρεξεως μας.

Διὰ τοῦτο εἰς τὸ ἄκουσμα τοῦ θείου τούτου ἄσματος πτερώνονται οἱ στοχασμοὶ μας. Νυμφοστολεῖται ἡ ψυχὴ μας. Αἰθριάζει ἡ τυχὸν βαρῦθυμος διάθεσίς μας. Καὶ ὅσονδήποτε καὶ ἂν εἶναι βυθισμένη ἡ ζωὴ μας εἰς τὴν παχυλότητα τῶν βιοτικῶν μεριμνῶν, συγκινεῖται καὶ συγκλονίζεται. Καὶ τὸ «Χριστὸς ἀνέστη»

ἀντηχεῖ εἰς τὴν ἀκοήν μας, ὄχι ὡς μελωδία τῆς Γῆς, ἀλλ' ὡς ἀπήχησις ἐξ ἄλλων σφαιρῶν.

Ὅπως ἀπὸ τὰ πυκνὰ σκότη καὶ τὰ ἐρέβη τῆς νυκτὸς ἀνατέλλει καὶ ροδίζει ἡ γλυκυτάτη αὐγή, τοιοῦτοτρόπως ἀπὸ τὸν τάφον τοῦ Χριστοῦ ἀνέσπερος ἀνέτειλεν ὁ Ἥλιος τῆς πίστεως πρὸς τὴν αἰωνιότητα τῆς ὑπάρεξεως μας. Καὶ ὁ κυλισθεὶς λίθος τοῦ μνημείου Του μᾶς ἀπεκάλυψε τὴν κεκρυμμένην ἕως τότε εἴσοδον πρὸς τὴν ἀθανασίαν καὶ πρὸς τὴν ἀρχέγονον πηγὴν τῆς ζωῆς μας. Καὶ ἡ βούλησίς μας προσανατολιζομένη ἔκτοτε πρὸς τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ὠραῖον, ἀναπαύεται εἰς τὴν ἐν Θεῷ ζωὴν.

Καὶ ποντοποροῦμεν ἔκτοτε εἰς θάλασσαν γαληνιαίαν καὶ φωτόλουστον. Διότι ὑπεράνω τῆς ζοφώδους ἀβύσσου λάμπει ὁ Σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ. Καὶ γνωρίζομεν ὅτι τέρμα τοῦ ἐπιγείου ταξιδίου μας δὲν εἶναι ὁ ἀφανισμὸς καὶ ὁ θρίαμβος τοῦ θανάτου, ἀλλ' ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ἀτελευτήτος χαρὰ εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Θεοῦ.

Καὶ ἡ πίστις μας αὐτὴ εἶναι ὁ ἀτίμητος θεῖος μαργαρίτης καὶ ὁ ἀμωθήτον ἀξίας θησαυρὸς, ὁ ὁποῖος μεταποιεῖ τὴν ὑλικὴν μας φύσιν καὶ ἀξιοποιεῖ τὴν ζωὴν μας. Καὶ ἰσάξιον τοῦ ὁποίου δὲν περικλείουν ἄλλον ὅλα τὰ πλάτη τῆς Γῆς.

Ἄδίκως, τέκνα μου ἀγαπητά, ἀγωνιζόμεθα νὰ θεμελιώσωμεν τὴν γῆνιν μας εὐτυ-

**ΠΟΙΜΑΝΤΟΡΙΚΗ ΠΑΣΧΑΛΙΟΣ ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ
ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ Κ. ΔΩΡΟΘΕΟΥ
ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΣΕΒΕΣ ΠΛΗΡΩΜΑ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΑΘΗΝΩΝ**

Τέκνα ἡμῶν ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά,
Χριστὸς ἀνέστη!

«Νῦν πάντα πεπλήρωται φῶτος, οὐρανός τε καὶ γῆ καὶ τὰ καταχθόνια», ψάλλει μετὰ πολλῆς χαρᾶς σήμερον ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, πανηγυρίζουσα τὴν ἐκ νεκρῶν Ἀνάστασιν Αὐτοῦ. «Χριστὸς ἀνέστη» ἀκούεται σήμερον εἰς ἅπαντα τὸν κόσμον, διότι εἰς πᾶσαν τὴν γῆν εἶναι ἐξηπλωμένη ἡ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία, καὶ διότι εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος τοῦ κηρύγματος περὶ τῆς

Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ. Σκιρτήματα πνευματικῆς ἀγαλλιάσεως καὶ χαρᾶς πλημμυρίζουσι σήμερον τὰς καρδίας τῶν Χριστιανῶν, ἑορταζόντων τὴν «ἑορτὴν τῶν ἑορτῶν καὶ πανήγυριν τῶν πανηγύρεων».

Ἐορτὴν νίκης ἑορτάζομεν καὶ χαίρομεν, ὅπως ὁ ἐκ τῆς δουλείας ἐλευθερούμενος λαός. Πάσχα πανσεβάσμιον ἡμῖν πάλιν ἀπέτειλε, τὸ δὲ φῶς τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν λάμπει ὑπὲρ τὴν λαμπρότητα τοῦ ἡλίου καὶ εἰσέρχεται εἰς τὰ βάθη τῆς ψυχῆς ἡμῶν, τὴν

χίαν ἐπάνω εἰς τὴν σαλευομένην ἄμμον τῶν ὀλικῶν ἀποκλειστικῶς ἀγαθῶν. Καὶ ματαίως μοχθοῦμεν καὶ παλαίωμεν νὰ κατοχυρώσωμεν καὶ νὰ περιφρουρήσωμεν τὴν μονιμότητά της. Χωρὶς τὸν Χριστόν, δὲν θὰ τὸ ἐπιτύχωμεν ποτέ. Καὶ δὲν ὑπάρχει ἄλλη ὑψηλότερα καὶ μονιμωτέρα εὐτυχία ἀπὸ τὴν ζωὴν ἐν Θεῷ καὶ τὴν πίστιν μας πρὸς τὸν Ἀναστάντα Χριστόν.

Σκληρὰ καὶ ἀγωνιώδης ἀληθῶς εἶναι ἡ ἐποχὴ μας. Ἀχαλίνωτοι περιφέρονται εἰς τοὺς καιροὺς μας αὐτοὺς αἱ δυνάμεις τοῦ Κακοῦ ἀνὰ τὴν Γῆν. Καὶ τὸ φῶς τῆς Ἐπιστήμης, ἀντὶ νὰ διαλύῃ γύρω μας τὰ σκότη, ἐντείνει τὴν ἀγωνίαν τοῦ ἀνθρώπου καὶ χαλκεύει συνεχῶς ὄργανα ὀλέθρου καὶ μέσα ἀφαντάστου καταστροφῆς.

Καὶ νέον βαρὺ νέφος σκεπάζει σήμερον τὸν οὐρανὸν τῆς Ἑλλάδος. Εἶναι τὸ νέφος τῆς ἀγωνίας τῶν Κυπρίων ἀδελφῶν μας, διὰ τοὺς ὁποίους σκληρὰ συνεχίζεται τῶν Ἐθνικῶν παθῶν ἡ ἐβδομάς. Καὶ ἀδυνατοῦμεν νὰ τοὺς περιπτυχθῶμεν εἰς τὰς ἀδελφικὰς μας ἀγκάλας ἐλευθέρους καὶ ἀδουλώτους.

Καὶ ναὶ μὲν ἡ παρουσία ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν τοῦ Ἐθνάρχου των Μακαρίου ὑπογλυκαίνει πως καὶ καθιστᾷ ὀλιγώτερον καταθλιπτικὴν τὴν πικρίαν μας. Ὅπως δὲ ὅμως βαρὺφορτος ἀπὸ σκίαν καὶ ἀπὸ δμίχλην εἶναι ὁ γλυκὺς οὐρανός μας. Καὶ σκιάζει τὴν ἀναστάσιμον χαρὰν μας ἡ ἀνάμνησις τῶν φρικτῶν ἀγχιῶν, ποὺ στήνονται ἐν συνεχείᾳ εἰς τὴν μεγαλόνησόν μας.

Ἀλλὰ «θαρσεῖτε» παρήγγειλεν εἰς ἡμᾶς ὁ θεὸς μας Ἀνθρωπίνης. «Ἐγὼ νενίκηκα τὸν Κόσμον». Καὶ εἶναι βέβαιον, ὅτι καὶ τὸ βαρὺ αὐτὸ νέφος δὲν θὰ βραδύνη νὰ παρέλθῃ καὶ νὰ διαλυθῇ. Ἀρκεῖ νὰ μὴ εἶναι ἀτροφικὴ ἡ πίστις μας. Καὶ νὰ μὴ καταπτοῇ οὐδένα, οὔτε ὁ ὄγκος τῶν ἀντιμάχων δυνάμεων, οὔτε καὶ ἡ πῦρ πνέουσα ὀρμὴ τῆς τυραννίδος.

«Χριστὸς Ἀνέστη», τέκνα μου ἀγαπητά. «Δεῦτε λάβετε φῶς» ἀπὸ τὴν θείαν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου μας. Καὶ οἱ σήμερον καθήμενοι «ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου» θ' ἀναβλέψουν ἀσφαλῶς. Καὶ ἡ νίκη κατὰ τοῦ σκότους τῆς δουλείας θ' ἀποβῇ ὀριστικὴ καὶ θὰ φωτίσῃ τὸν κόσμον ὅλον.

ὅποιαν φωτίζει, καθαγιάζει καὶ καθοδηγεῖ. Ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐγένετο ἄνθρωπος δι' ἡμᾶς, ἔπαθεν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ διὰ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν καί, ὡς Θεὸς παντοδύναμος, ἀνέστη ἐκ τῶν νεκρῶν διὰ τὴν δικαίωσιν ἡμῶν.

Τοῦ μεγίστου αὐτοῦ γεγονότος τὴν μνήμην ἐπιτελεῖ σήμερον ἡ Ἁγία ἡμῶν Ἐκκλησία, καὶ συναγείρει τοὺς πιστοὺς εἰς ὕμνον καὶ δοξολογίαν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν. Ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ, ὡς θεῖον γεγονός, καταχωρισθὲν εἰς τὴν Ἱστορίαν τοῦ κόσμου, ὑμολογεῖται κατ' ἀξίαν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας καὶ κατευθύνει τὴν πορείαν τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς.

Δι' ἡμᾶς ἔπαθεν ὁ Λυτρωτής. Ὁφείλομεν δὲ καὶ ἡμεῖς νὰ ἀκολουθήσωμεν τοῖς ἴχνεσιν Αὐτοῦ. Ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον, ἡ ὁποία ἐγένετο ἡ αἰτία τοῦ πάθους τοῦ Χριστοῦ, αὐτὴ πρέπει νὰ κατευθύνῃ τὸν βίον πάντων τῶν ἀδελφῶν Χριστιανῶν, διότι, ὅπως εἶπεν ὁ Σωτὴρ ἡμῶν, «ἐν τούτῳ γινώσκονται πάντες ὅτι ἐμοὶ ἐστὲ μαθηταί, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις». Καὶ εἶναι γεγονός ἐξὼφθαλμον, ὅτι ἡ ἔλλειψις τῆς Χριστιανικῆς ἀγάπης ἐδημιούργησε πολλὰς δυσκολίας εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ἔθνῶν τῆς γῆς.

Ἡ ὑπακοὴ τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸ θέλημα τοῦ ἐπουρανίου Πατρὸς συνετέλεσεν εἰς τὴν σωτηρίαν τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς καὶ εἰς τὴν νίκην κατὰ τοῦ ἄδου καὶ κατὰ τοῦ θανάτου. Αὐτοῦ τοῦ εἶδους εὐλαβῆς ὑπακοῆς τῶν ἀνθρώπων εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ θὰ συντελέσῃ εἰς τὴν διαβίωσιν αὐτῶν ἐν εἰρήνῃ καὶ ἐν ἀπολαύσει τῶν ἀγαθῶν τῆς γῆς, τὰ ὁποῖα ὁ Θεὸς ἠτοίμασε διὰ τοὺς ἀγαπῶντας Αὐτὸν καὶ ποιοῦντας ἐν πᾶσι τὸ ἅγιον θέλημα Αὐτοῦ.

Δὲν εἶναι αἱ θλίψεις τῆς παρουσίας ζωῆς ἀκατανίκητοι, ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἐνατενίσῃ πρὸς τὸν φρικτὸν Γολγοθᾶν καὶ ἐν συνεχείᾳ μένῃ ἐκθαμβος ἔμπροσθεν τοῦ κενοῦ τάφου τοῦ νικητοῦ καὶ θριαμβευτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἀπὸ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου ἔλαβον θάρρος καὶ δύναμιν οἱ διὰ μέσου τῶν αἰῶνων νικηταὶ τῆς ζωῆς Χριστιανοί. Ἀπὸ τὸ γεγονός τοῦτο, τὸ ἔχον θεμελιώδη σημασίαν εἰς τὴν ζωὴν τῶν Χριστιανῶν, προῆλθον οἱ ἡρωϊσμοὶ

τῶν μαρτύρων τῆς πίστεως ἡμῶν καὶ τῶν ἁγίων ἐν γενεῖ.

Ἀλλὰ ἐὰν σύμπας ὁ Χριστιανικὸς κόσμος ἐπὶ τοῦ γεγονότος τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ ἐστήριξε τὴν πίστιν αὐτοῦ καὶ ἐγαλοῦχθη ἐξ αὐτοῦ ἀπὸ χρηστὰς ἐλπίδας, εἰδικώτερον τὸ ἡμέτερον εὐσεβὲς γένος συνεδέασε τὰ παθήματα αὐτοῦ καὶ τὰς ἀπειροὺς δόξας αὐτοῦ πρὸς τὸν Γολγοθᾶν καὶ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ. Πάντοτε ἐπερίμενε τὴν νίκην καὶ τὴν δόξαν, ὕστερον ἀπὸ περιπετειᾶς ἐθνικᾶς, ὅπως πάντοτε μετὰ τὴν Μεγάλην Παρασκευὴν περιμένει τὸ Ἅγιον Πάσχα καὶ προετοιμάζεται διὰ τὸν λαμπρὸν αὐτοῦ πανηγυρισμὸν.

Δόξα δὲ τῷ ἀναστάντι Θεῷ, διότι οὐδέποτε διέψευσε τὴν ἐλπίδα ταύτην καὶ τὴν πίστιν τοῦ γένους ἡμῶν. Σήμερον δὲ ἅπαντες οἱ ἅπανταχοῦ τῆς γῆς Ἕλληνες, βεβαίαν τρέφομεν τὴν ἐλπίδα ὅτι ἐγγίξει ἡ ἀναστάσιμος ἡμέρα τῆς ἐλευθερίας τῆς Ἑλληνικῆς μεγαλονήσου Κύπρου, ἡ ὁποία θὰ πανηγυρισθῇ ἐν χαρᾷ καὶ ἐν ἀγαλλιάσει, ὅπως εορτάζεται τὸ Ἅγιον Πάσχα, διότι ἔχομεν ἄπειρα παραδείγματα τῆς περὶ τὸ ἔθνος ἡμῶν προνοίας τοῦ Θεοῦ.

Διὰ τὴν ὑπὲρ ἡμῶν πάντοτε ἐκδηλωθεῖσαν μεγαλόδωρον ταύτην θεῖαν πρόνοιαν, εὐχαριστοῦμεν τῷ Ἐδεργέτῃ καὶ Λυτρωτῇ Θεῷ ἅπαντες οἱ Ἕλληνες, ὅπου γῆς εὐρισκόμεθα, καὶ δεόμεθα Αὐτοῦ ἵνα, ἐν οὐ μακρῷ διαστήματι χρόνου, ἀξιώσῃ τὸ ἔθνος ἡμῶν, τὸ εἰς Αὐτὸν ἐλπίζον, νὰ εορτάσῃ ὁμοῦ μετὰ τῶν ἀδελφῶν Κυπρίων τὴν ἐλευθερίαν τῆς Κύπρου, πρὸς πραγματοποιίησιν τῆς χριστιανικῆς διδαχῆς «ἀδελφοί, ἐπ' ἐλευθερίᾳ ἐκλήθητε».

Τὸ δὲ ἄπειρον ἔλεος τοῦ ἀναστάντος Χριστοῦ καὶ τὸ φῶς τῆς Ἀναστάσεως Αὐτοῦ ἔστρωσαν διὰ παντὸς μεθ' ὡμῶν καὶ μετὰ τοῦ ἔθνους ἡμῶν. Ἀμήν.

Ἐν τῇ Ἱερᾷ Ἀρχιεπισκοπῇ Ἀθηνῶν
τῇ 21ῃ Ἀπριλίου 1957

Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ
† Ο ΑΘΗΝΩΝ ΔΩΡΟΘΕΟΣ
Εὐχέτης ὡμῶν πρὸς τὸν Θεὸν

Ε Ο Ρ Τ Ι Α Γ Ρ Α Μ Μ Α Τ Α

Α'

ΤΟΥ ΜΑΚ. ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ
ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Αριθμ. { Πρωτ. 1100
Διεκπερ. 335 'Αθήνησι τῆ 16 'Απριλίου 1957.

Παναγιώτατε καὶ θεϊότατε Ἀρχιεπίσκοπε
Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης καὶ Οἰ-
κουμενικὸ Πατριάρχα, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ
ἀγαπητὲ ἀδελφε ἡμῶν καὶ συλλειτουργεῖ
Κύριε Ἀθηναγόρα, τὴν Ὑμετέραν Πανα-
γιότητα ἐν Κυρίῳ κατασπασζόμενοι ὑπερῆ-
διστα προσαγορεύομεν.

Πάσχα Κυρίου πανσεβάσμιον λαμπρο-
φόρος κατηξιώθημεν καὶ αἰθίς ἐορτάσαι φι-
λάνθρωπία Θεοῦ, καὶ ἀπολαῦσαι οὐρανόθεν χαρᾶς
ἐπὶ τῇ λαμπρᾷ ταύτῃ καὶ κοσμοσωτηρίῳ
ἐορτῇ τῶν ἐορτῶν.

Σύμπας ὁ τοῦ Κυρίου λαός, πνευματικοῖς
ὀφθαλμοῖς εἶδε, ἐν τῇ μεγάλῃ τῆς Ἀναστά-
σεως τοῦ Κυρίου ἐορτῇ, Χριστὸν ἐξαστρά-
πτοντα καὶ «χαίρετε» φάσκοντα, καὶ ἡ-
σθάνθη τὸ ἄκουσμα τῆς χαρᾶς, ἣν ἐκόμισεν
ὁ Νικητὴς τοῦ Ἄδου καὶ τοῦ θανάτου, ὡς ζω-
ογόνον πνοήν, δι᾿ικνουμένην μέχρι τῶν μυ-
χαιτάτων τῆς ψυχῆς, τῆς ἀγωνιζομένης ἐπὶ
κατανικήσει τῶν ἀντιξοοτήτων τῆς παρουσίας
ζωῆς. Χείλη πιστῶν, ἐν ἀγαλλιάσει καρδίας
ψάλλουσι καὶ αἰθίς τὸ νικητήριον τῆς πί-
στεως ἡμῶν ἄσμα «Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νε-
κρῶν», καὶ ἡ Ἐκκλησία ἅπασα σκιρτᾷ ἐπὶ
τῇ δόξῃ τοῦ Νυμφίου αὐτῆς.

Μέγα τῇ συγχρόνῳ ἀνθρωπότητι δίδαγμα
ἐξαγγέλλει ὁ τὸ μήνυμα τῆς ἐγέρσεως Χρι-
στοῦ διακηρύξας ἄγγελος, εἰπὼν ταῖς γυ-
ναιξὶ «μὴ φοβείσθε ὑμεῖς». Ταύτῃ τῇ θαρ-
ρούσῃ φωνῇ καὶ ἡμεῖς πεποιοῦτες, τὸν θρίαμ-
βον τῆς Ἀγιωτάτης τοῦ Κυρίου Ἐκκλησίας
μέχρι συντελείας τῶν αἰώνων διαβλέπομεν
χαίροντες, καὶ ἀκλινῶς πιστεύομεν, ὅτι μόνη
ἡ βεβαία πίστις ἐπὶ τὴν Ἀνάστασιν Χριστοῦ

πανσίλμπόν ἐστι καὶ ἔσται τῆς ἀγωνιώσεως
συγχρόνου καὶ τῆς μετ' αὐτὴν ἀνθρωπότητος.

Ἐν χαρᾷ οὖν καὶ ἐν ἐλπίσι τοιαύταις πανη-
γυρίσαντες τὸ Πάσχα Κυρίου, ἐπιλαμβανό-
μεθα τῆς ἐορτίου ταύτης εὐκαιρίας διαβιβάσαι
τῇ Ὑμετέρα Κορυφῇ ἀδελφικὰς πασχαλίους
προσρήσεις καὶ ἐν ἀγάπῃ ἀσπασθῆναι νοερώς
τὴν καθ' Ὑμᾶς Ἀγιωτάτην Ἐκκλησίαν, καὶ
εὐχηθῆναι αὐτῇ πάντα θρίαμβον ἐν τῇ πίστει
καὶ τῇ δράσει, πρὸς δόξαν τοῦ δι' αὐτὴν μέχρι
θανάτου καὶ ταφῆς ταπεινωθέντος Δομή-
τορος αὐτῆς καὶ ἐκ νεκρῶν ἀναστάντος Σω-
τῆρος ἡμῶν.

Ἐπὶ δὲ τούτοις καὶ αἰθίς κατασπασζόμενοι
Αὐτὴν φιλήματι πασχαλίῳ διατελοῦμεν

Τῆς Ὑμετέρας θειοτάτης Παναγιότητος
Ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ Ἀδελφός

† Ὁ Ἀθηνῶν Δωροθέοις, Πρόεδρος,

Ὅμοια Γράμματα ἐστάλησαν πρὸς πάντας τοὺς Ὁρθο-
δόξους Πατριάρχας καὶ τοὺς Προέδρους τῶν Ὁρθοδόξων
Ἀυτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν.

Β'

ΤΟΥ ΜΑΚ. ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ
ΜΟΣΧΑΣ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΡΩΣΙΑΣ

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΜΟΣΧΑΣ
ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΡΩΣΙΑΣ

Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον
Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος
Κύριον Δωροθέοις

Ἀθήνας

Μακαριώτατε Δέσποτα,

ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ !

Γηθοσύνας χαιρετῶ τὴν Ὑμετέραν Μα-
καριότητα ἐπὶ τῇ λαμπρᾷ ἐορτῇ τῆς τοῦ Χρι-
στοῦ Ἀναστάσεως καὶ ἱκετεύω τὸν Ἀνα-
στάντα Κύριον νὰ εὐρίσκηται ἐν μέσῳ ἡμῶν

μέ την εδωρογετικὴν παρουσίαν Του καὶ νὰ εἶναι ἡ χαρὰ μας ἐπ' Αὐτῷ πεπληρωμένη καὶ τετελειωμένη.

Ἡ χαρὰ ἐκ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ εἶναι τὸ καλύτερον στόλισμα τῆς παρουσίας ζωῆς, καθὼς καὶ τὸ καλύτερον θεμέλιον τῆς ἐλπίδος εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν. Διὰ τοῦτο χαίρομεν νὰ μοιραζώμεθα τὸν θησαυρὸν τῆς χαρᾶς αὐτῆς διὰ τῆς ἀμοιβαίας ἐπικοινωνίας, ἣτις ἀποτελεῖ μίαν τῶν πανηγυρικῶν ἐκδηλώσεων τῆς ἐνότητος τῶν ποιμένων τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῷ Μεγάλῳ Ἀρχιερεῖ.

Μὲ τὰ αἰσθήματα αὐτὰ νοερῶς περιπτύσσομαι τὴν Ὑμετέραν Ἀγιωσύνην καὶ πέμπω Ὑμῖν ἐγκαρδίους εὐχάς, ὅπως ὁ Θεὸς πολλαπλασιάσῃ τὰς ἡμέρας Σας πρὸς δόξαν καὶ ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ καὶ πρὸς παραμυθίαν τοῦ ποιμνίου Σας.

Μὲ ἀδελφικὴν ἐν Χριστῷ ἀγάπην καὶ ἀφοσίωσιν

Ὁ Πατριάρχης Μόσχας καὶ
πάσης Ρωσίας Ἀλέξιος.

Ἐν Μόσχα
Πάσχα Χριστοῦ 1957.

Γ

ΤΟΥ ΑΓΙΩΤΑΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ
ΤΩΝ ΣΕΡΒΩΝ

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΤΩΝ ΣΕΡΒΩΝ

Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον
Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος
Κύριον Δωρόθεον

Ἀθήνας

Μακαριώτατε Ἀρχιεπίσκοπε Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος, ἀγαπητὲ ἐν Χριστῷ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργῆ τῆς Ὑμετέρας Μετιότητος Κύριε ΔΩΡΟΘΕΕ ἀδελφικῶς περιπτυσσόμενοι τὴν Ὑμετέραν Μακαριότητα πάνυ ἐγκαρδίως προσαγορεύομεν.

Ἀναμένοντες τὴν ἡμέραν, ἣν ἐποίησεν ὁ Κύριος (Ψαλμ. 117, 24), τὴν ἑορτὴν ἑορ-

ΣΥΝΟΔΙΚΑΙ ΕΓΚΥΚΛΙΟΙ

Ἀριθ. { Πρωτ. 722
Διεκπ. 296

Ἀθῆνῃσι τῆ 4 Ἀπριλίου 1957

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 901 Α

Πρὸς
τοὺς Σεβασμιωτάτους Ἱεράρχας
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Ἀποστέλλοντες συνημμένως ἀντίτυπα ταυταριθμὸν καὶ ταυτοχρόνον Συνοδικῆς Ἐγκυκλίου πρὸς τὸν λαόν, περὶ ἐράνου ὑπὲρ τοῦ «Ὄικου Τυφλῶν», παρακαλοῦμεν ὑμᾶς, ἵνα ὡς τακτικῶς ἀπὸ δεκαετηρίδων γίνεται, διατάξῃτε τὴν ἐπ' Ἐκκλησίαις ἀνάγνωσιν αὐτῆς κατὰ τὴν Κυριακὴν τοῦ Τυφλοῦ, 26ην Μαΐου, τὸ δὲ ἐκ τοῦ ἐράνου συλλεγησόμενον ποσόν, συγκεντροῦντες παρ' ὑμῖν, ἀποστείλῃτε ἐν καιρῷ πρὸς τὸ Κεντρικὸν Κατάστημα τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς Ἑλλάδος καὶ Ἀθηνῶν (Κεντρικὸν Κατάστημα Α)

τῶν καὶ τὴν λαμπρὰν Ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ, χαιρετίζομεν τὴν Ὑμετέραν Μακαριότητα μετὰ τὸν παλαιὸν χριστιανικὸν χαιρετισμόν :

ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ !

Χαιρετίζοντες τὴν Ὑμετέραν Μακαριότητα ἐπὶ τῇ ἑορτῇ ταύτῃ, προσευχόμεθα θερμῶς εἰς τὸν Ἀναστάντα Κύριον ὅπως δείξῃ εἰς ὄλους μας καὶ εἰς ὀλόκληρον τὴν ἀνθρωπότητα τὰς ὁδοὺς τῆς ζωῆς καὶ πληρῶση εὐφροσύνης μετὰ τοῦ προσώπου Του (Πράξ. 2, 28) καὶ ἀγίασῃ ἐν τῇ ἀληθείᾳ Του (Ἰωάν. 17, 17), ἵνα ἀξιοθῶμεν τοῦ χαρίσματος τοῦ Θεοῦ, ζωῆς αἰωνίου ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ καὶ Κυρίῳ ἡμῶν (Ρωμ. 6, 23).

Ὅτω προσευχόμενοι εἰς τὸν Θεόν, εὐχόμεθα εἰς Ὑμᾶς καὶ τὴν ὑμετέραν θεοφιλεῖ ποίμνην πᾶν ἀγαθὸν καὶ πνευματικὴν πρόοδον καὶ διατελοῦμεν τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος ἐν Χριστῷ Κυρίῳ ἀφωσιωμένος ἀδελφὸς καὶ συλλειτουργὸς.

Ὁ Πατριάρχης τῶν Σέρβων
Βικέντιος.

Βελιγράδιον
Πρὸ τοῦ Πάσχα, 1957.

Ο ΑΛΗΘΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

(Τὸ Δ. Σ. τοῦ Ἑλληνοαμερικανικοῦ Ἰνστιτούτου ἐνταῦθα ἐκάλεσε τὴν 17-3-1957 εἰς σύσκεψιν τὰ μέλη του καὶ ἄλλους ἀρετοὺς πολίτας Ἑλλήνας, ἐξ ἀφορμῆς τοῦ εἰς Βιέννην συνελθόντος Συνεδρίου περὶ τῆς Διακηρύξεως τοῦ Ἑυρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ. Ἀνεκοινώθησαν κατὰ τὴν σύσκεψιν ἀπὸ τὴν σοβαρώταται σκέψεις καὶ κρίσεις ὑπὸ διακεκομμένων Ἑλλήνων λογίων Ἀκαδημαϊκῶν, τοῦ Πρυτάνεως τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ ἄλλων καθηγητῶν καὶ πολιτικῶν ἀνδρῶν, ἀναφορικῶς πρὸς τὸ νόημα τοῦ Ἑυρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ. Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Σάμου κ. Εἰρηναῖος, ἐκπροσωπῶν τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος, εἶπε τὸν λόγον τοῦτον :

Κύριε Πρόεδρε, Κυρίαί καὶ Κύριοι,

Δίαν εὐχαρίστως παρίσταμαι ἀπὸ μέρους τῆς Ὁρθοδόξου Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας εἰς τὸ σοβαρὸν σας συνέδριον. Μὲ βαλεῖαν ἱκανοποίησιν διεπιστάθη ὅτι τὰ τέκνα της, ἐκλεκτοὶ Ἑλληνες ὑψηλῆς διανοήσεως τῆς Χώρας, κατὰ τὴν συμμετοχὴν των εἰς διεθνή πνευματικὰ συνέδρια, διεκήρυξαν τὸ ἀληθές νόημα τοῦ πολιτισμοῦ. Οὐχὶ εἰς ἄλλας χώρας ἀλλ' εἰς

τὴν Ἑλλάδα παραμένει ἡ ἐστία τοῦ φωτός τοῦ ἀληθοῦς πολιτισμοῦ ποὺ δύναται νὰ καθοδηγήσῃ τοὺς λαοὺς εἰς τὴν ἐκπολιτιστικὴν των πορείαν. Αἱ ἀγορεύσεις τῶν περισσοτέρων ὁμιλητῶν κατήγγειλαν μάλιστα τὸν Ἑυρωπαϊκὸν πολιτισμὸν ὡς μὴ δυνάμενον νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὰ πνευματικὰ αἰτήματα τῶν Ἑθνῶν. Οὐχὶ τὸ πνεῦμα, οὐχὶ ἡ ἐλευθερία ἢ συγκινοῦσα τὴν καρδίαν τῶν λαῶν, ἀλλ' ἡ καταθλιπτικὴ δύναμις, ἡ βία τῶν ὄπλων, ἡ καταδυναστεύσις ἢ ὑπηρετοῦσα ὕλικὰ συμφέροντα τῶν μεγάλων Δυνάμεων εἶναι ὁ κυρίαρχος χαρακτήρ τῆς ἱστορικῆς των σταδιοδρομίας. Διεκηρύχθη μάλιστα κατὰ τρόπον ἔντονον ὑπὸ τῶν ρητόρων ὅτι ἐξ Ἀθηνῶν, ἐξ Ἑλλάδος πάλιν δύναται νὰ ἐπιλάμνη τὸ φῶς τοῦ ἀληθοῦς πολιτισμοῦ.

1. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία ἔχει χαράξει ἐντὸς τῆς ἱστορίας μίαν πορείαν ἀναδημιουργίας, φωτισμοῦ καὶ θεώσεως τῆς ζωῆς. Διδάσκει ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἡ ὑπερτάτη ἀξία εἰς τὸν κόσμον. Ἡ

εἰς πίστωσιν λογαριασμοῦ καταθέσεων ὄψεως ἐπ' ὀνόματι «Οἴκου Τυφλῶν», ὑπ' ἀριθ. 480065.

- † Ὁ Ἀθηνῶν ΔΩΡΟΘΕΟΣ, Πρόεδρος
- † Ὁ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας ΙΕΡΟΘΕΟΣ
- † Ὁ Δράμας ΓΕΩΡΓΙΟΣ
- † Ὁ Χαλκίδος ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ
- † Ὁ Χίου ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ
- † Ὁ Σύρου, Τήνου κ.τ.λ. ΦΙΛΑΡΕΤΟΣ
- † Ὁ Πατρῶν ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ
- † Ὁ Φλωρίνης ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ
- † Ὁ Μαντινείας καὶ Κυνουρίας ΓΕΡΜΑΝΟΣ

Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς
Ἀρχιμ. Χρυσόστομος Θέμελης

Ἀριθ. { Πρωτ. 722
Διεκτ. 296 } Ἀθήνησι τῆ 4 Ἀπριλίου 1957

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 901 Α

Τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά, χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ Πατρὸς καὶ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ἔτους 1906, λειτουργεῖ, ὡς γνωστόν, ἐνταῦθα τὸ Φιλανθρωπικὸν Καθίδρυμα ὁ «Οἶκος Τυφλῶν», ἐν τῷ ὁποίῳ πολλοὶ Ἑλληνόπαιδες, στερηθέντες τοῦ πολυτιμοτέρου ἀγαθοῦ, τοῦ φωτός δηλονότι, εὐρίσκουσι προστασίαν καὶ ἀνακούφισιν, μετριαζομένης οὕτω τῆς ἐκ τῆς ἐλλείψεως τῆς ὁράσεως ὀδύνης αὐτῶν.

Συγχρόνως δὲ διὰ τῆς ἐπιδόσεως αὐτῶν εἰς τε τὰ γράμματα καὶ τὰς τέχνας, οἱ τέως ἄχρηστοι

καθίστανται ὠφέλιμοι καὶ εἰς ἑαυτοὺς καὶ εἰς τὴν κοινωνίαν.

Πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ ιδρύματος τούτου ἐπεκράτησεν, ἀπὸ τοῦ ὡς ἄνω ἔτους 1906, ὅπως ἀπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν Κυριακὴν τοῦ Τυφλοῦ, κατὰ τὴν ὁποίαν ποιούμεθα μνείαν τῆς ὑπὸ τοῦ Φιλανθρώπου Σωτήρος ἡμῶν θεραπείας τοῦ ἐκ γενετῆς τυφλοῦ, καλῆται ὁ εὐσεβὴς λαὸς εἰς ἔμπρακτον ἐκδήλωσιν τῆς πρὸς τοὺς τυφλοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν συμπαιθείας, προσφέρων εἰς τὸν πρὸς τοῦτο περιεγόμενον δίσκον ὅτι δύναται ὑπὲρ τῆς διατροφῆς, τῆς ἐνδυμασίας, τῆς ὑποδήσεως καὶ τῆς μορφώσεως τῶν δυστυχῶν τούτων πλασμάτων.

Βεβαίως δυσχερεῖς εἶναι αἱ σημεριναὶ οικονομικαὶ συνθήκαι. Τὸ καθήκον ὅμως τῆς ἐλεημοσύνης ἐξαρτάται ἀπὸ τὴν ἀγαθὴν πρόθεσιν τῆς ψυχῆς, ἐξ ἧς ἀπορρέει καὶ τὴν ὁποίαν κυρίως ἀμείβει καὶ εὐλογεῖ ὁ Κύριος, οὗ ἡ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος ἔστω μετὰ πάντων τῶν ἐλεούντων καὶ βοηθούντων τοὺς πενομένους καὶ πάσχοντας.

- † Ὁ Ἀθηνῶν ΔΩΡΟΘΕΟΣ, Πρόεδρος
- † Ὁ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας ΙΕΡΟΘΕΟΣ
- † Ὁ Δράμας ΓΕΩΡΓΙΟΣ
- † Ὁ Χαλκίδος ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ
- † Ὁ Χίου ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ
- † Ὁ Σύρου, Τήνου κ.τ.λ. ΦΙΛΑΡΕΤΟΣ
- † Ὁ Πατρῶν ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ
- † Ὁ Φλωρίνης ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ
- † Ὁ Μαντινείας καὶ Κυνουρίας ΓΕΡΜΑΝΟΣ

Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς
Ἀρχιμ. Χρυσόστομος Θέμελης

ἐλευθερία, συνφανθεῖσα μὲ τὴν Θεῖαν χάριν, ἀναπτύσσει τὰς ἰδιαζούσας εἰς κάθε ἄνθρωπον δραστηριότητας, καθ' ὃν χρόνον καλεῖται οὗτος καὶ θυσιάζεται ἔκουσῶς χάριν τῶν ἄλλων πρὸς ἱκανοποίησιν τοῦ μόχθου τῶν ἐργαζομένων. Κατὰ τὴν ἑλληνοχριστιανικὴν παράδοσιν ἡ ἐλευθερία βιοῦται ὡς δικαιοσύνη, ὡς σεβασμὸς τοῦ ἀνθρώπου οἰασθήποτε φυλῆς καὶ θρησκείας, ἐκδηλοῦται ὡς ἀλληλεγγύη ἀτόμων καὶ Ἐθνῶν, ὡς ἔκουσῶς θυσία τῶν μὲν χάριν τῶν δέ, ὡς αἰσθημα ἀδελφωσύνης καὶ ἀγάπης. Οὐδεμία ἄλλη Ἐκκλησία, οὐδὲν ἄλλο σχῆμα Χριστιανισμοῦ τοποθετεῖ τὸν ἄνθρωπον ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ ὡς προσωπικότητα ἐλευθέρως προσανατολιζομένη πρὸς τὴν διὰ τοῦ Χριστοῦ ἀποκαλυφθεῖσαν ἀλήθειαν, καὶ συμπράττουσαν μετ' Αὐτοῦ διὰ τὴν να πραγματοποιηθῆται ἐκάστοτε ἡ Βασιλεία τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν κόσμον.

2. Ὁ ἀρχαῖος Ἑλληνικὸς πολιτισμὸς εἶναι ἕνα φῶς, ποὺ θὰ φωτίξῃ ἀενάως τὰς γενεὰς τῶν ἀνθρώπων. Τὸ φῶς ὅμως τοῦτο ἐξέλαμψεν εἰς σχήματα ὠραίου τῆς ζωῆς, ἢ ὅποια ἐκφράζεται εἰς τὴν τέχνην εἰς ὅλας τῆς τὰς μορφάς, εἶναι ἀκόμη ἕνα φῶς γνώσεως καὶ ἐπιστήμης. Αἱ ἰδέαι τῶν φιλοσόφων καὶ ὁ καθολικὸς λόγος τῶν Στωϊκῶν ὡς συνεκτικὴ δύναμις τῆς ζωῆς, ὡς ἐκφρασις τῆς ἁρμονίας τοῦ κόσμου, ἢ τραγωδία ὡς προσπάθεια ἀνευρέσεως τοῦ νοήματος τῆς ἀνθρωπίνης ἀξίας, ἐχάραξαν μίαν γραμμὴν πνευματικῆς κατευθύνσεως, ἢ ὅποια θὰ συγκινή πάντοτε τὸ ἀνθρώπινον Γένος. Ἄλλ' ὁ ἀρχαῖος Ἑλληνικὸς πολιτισμὸς, κύριοι, ἔθεσε τὸ πρόβλημα τοῦ ἀνθρώπου, δὲν τὸ ἔλυσε. Ἡ δουλεία δὲν κατηργήθη, ἢ ἀξιοπρέπεια τῆς γυναικὸς δὲν ἀνεστηλώθη. Μόνον ὅταν συνυφάνθη μὲ τὸν Χριστιανισμὸν ὁ ἄνθρωπος, ὅχι ὁ ἀναζητούμενος εἰς τὰς ἀφηρημένας ἰδέας φιλοσόφων, ἀλλ' ὁ συγκεκριμένος ἄνθρωπος, ἀνεστηλώθη ὑπὸ τοῦ Χριστιανισμοῦ ὡς ὑψίστη ἀξία καὶ ἐκλήθη νὰ προσανατολισθῆ ἐλευθέρως πρὸς τὸν Χριστόν, ποὺ εἶναι ἡ «ὁδός, ἢ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή». Ἡ ἐλευθερία σύζευξε ἀνθρώπου καὶ τοῦ Χριστοῦ ὡς ζῶντος Θεοῦ ἐνσυνειδήτου, ὡς θεανθρώπου προσώπου, ὡς ἀντιλαμβάνεται αὐτὸν ἢ Ὁρθόδοξος Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία, ὁδηγεῖ εἰς τὴν δημιουργίαν ὑψηλοτέρων μορφῶν πολιτισμοῦ, χαράσσει μίαν ἐκπολιτιστικὴν πορείαν ἐντὸς τῆς Ἱστορίας, ἀναζητεῖ πληρέστερα σχήματα δικαιοσύνης, προάγει τὴν κοινωνικὴν ζωὴν εἰς ἀμοιβαῖον σεβασμὸν ἀτόμων καὶ λαῶν καὶ δραματίζεται τὸ τέρας τῶν αἰώνων ὡς θρίαμβον τῆς ἀγάπης, ὡς καθολικῆς ὠραιότητος.

3. Ὁ Προτεσταντισμὸς πιστεύει ὅτι σώζει μόνος ὁ Θεός. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἐκμηδενισμένος ἀπὸ τὸ προπρωτοδικὸν ἁμάρτημα. Ὁ Ρωμαιοκαθολικισμὸς ὡς ἀπρηταμένη θεία βασιλεία ἐπὶ τῆς γῆς δὲν πρόκειται νὰ ὑποστῇ οὐδεμίαν ἐξέλιξιν. Ὁ πιστὸς τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας δὲν πρόκειται νὰ συμπράξῃ μετὰ τοῦ Θεοῦ πρὸς ἀναδημιουργίαν τοῦ κόσμου καὶ τῆς ζωῆς, ἀλλ' ἀπλῶς τακτοποιεῖ μέσῳ τῆς Ἐκκλησίας, τὴν θέσιν τοῦ ἀπέναντι τῆς θείας δικαιοσύνης, ἢ ὅποια προσβάλλεται διὰ τῶν ἁμαρτιῶν τῶν ἀνθρώπων. Διὰ τοῦ πόνου, τῶν ὀδυνῶν, τὰς ὁποίας δοκιμάζει ὡς συνέπειαν τῆς μετανοίας του ὁ ἁμαρτωλός, ἐξιλεώνει τὴν θεῖαν Δικαιοσύνην, διὰ τὴν τοῦ παρασχεθῆ ἢ δικαιώσις, ἢ συγγνώμη καὶ τὸ θεῖον ἔλεος. Τὴν λύτρωσιν τοῦ

πιστοῦ διενεργεῖ περισσότερον ἢ Ἐκκλησία καὶ ὀλιγότερον ὁ πιστός. Μειωμένος ἄρα εἶναι ὁ ἄνθρωπος τῆς Δύσεως εἰς τὸν θρησκευτικὸν του προσανατολισμὸν πρὸς τὴν θεῖαν δύναμιν.

4. Ἐν λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν ὅτι τὰ Ἑυρωπαϊκὰ Ἐθνη εἶναι ἄμεσοι κληρονόμοι τῆς Ρωμαϊκῆς Ἀυτοκρατορίας, ἐκυριάρχησε εἰς τὴν συνείδησίν των μᾶλλον ἢ πολιτικῆ ζωῆ, τὸ Κράτος εἶναι ἢ βαρύνουσα ἀξία. Ἡ ἐλευθερία περιορίσθη εἰς τὴν πολιτικὴν τῆς ἔννοιαν. Ἄλλ' ὁ ἄνθρωπος ὡς πολίτης βεβαιώνει μὲν τὴν πίστιν του εἰς τὸ Σύνολον, ἐκδηλοῖ τὰς πειθαρχίας του εἰς τοὺς νόμους καὶ ἀρέσκειται εἰς τὴν ἐδρυθμίαν τῶν σχημάτων τῆς Κρατικῆς ζωῆς, ἀλλ' ἢ ἔννοια τοῦ πολίτου δὲν ἐξαντλεῖ τὸ βάθος τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ἐλευθερία εἰς τὴν πολιτικὴν τῆς ἔννοιαν καταπῆ ὑπολογισμὸς συμφερόντων καὶ ἐγωιστικῶν ἐθνικῶν ἐπιδιώξεων. Οὔτε εἰς τοὺς λαοὺς τοῦ Βορρᾶ οὔτε εἰς τὰ Ἐθνη τῆς Δύσεως ἢ ἐλευθερία βιοῦται ὡς ἀλληλεγγύη ἀτόμων καὶ Ἐθνῶν. Αἱ μεγάλοι ἀρχαῖοι τῶν Διεθνῶν Ὁργανισμῶν τῆς αὐτοδιαθέσεως καὶ τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων ὑπῆρξαν γεννήματα στιγμιαίων παλμῶν τῆς ἐλευθερίας, συλλήψεις τῆς φαντασίας εἰς ὥρας κρισίμου τῆς Ἱστορίας. Δὲν βιοῦνται ὅμως ὑπὸ τῶν πολιτικῶν ἡγετῶν τοῦ κόσμου. Ἐντεῦθεν διελόθησαν, ὡς ἢ Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν, ἢ κλονίζονται καὶ κινδυνεύουν νὰ ἐκπέσουν ὀλοσχερῶς εἰς τὴν διεθνή συνείδησιν ὡς εἶναι ὁ Ο.Η.Ε. Αἱ ἀποφάσεις τοῦ τελευταίου εἶναι καθαροὶ πολιτικοὶ ὑπολογισμοὶ ἢ συμβιβασμοὶ οἰκονομικῶν συμφερόντων καὶ πολιτικῶν ἐπιδιώξεων τῶν ἰσχυρῶν τῆς Γῆς.

5. Ἡ Ἑλλάς μὲ τὰς μεγάλας πνευματικὰς τῆς κληρονομίας, μὲ τὸν πολιτισμὸν τοῦ μέτρου, ὁ ὁποῖος ἐχαρακτήριζε τὴν ζωὴν τῆς καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Ἀρχαιότητα καὶ εἰς τοὺς θρησκευτικὸς τῆς προσανατολισμούς, κατὰ τὴν νιοθέτησιν τῆς νέας θρησκείας τοῦ Χριστοῦ, δὲν ἐξετράπη κατὰ τὴν ἱστορικὴν τῆς πορείαν εἰς ἀκρότητας. Οὔτε ὁ ἄνθρωπος ἐμειώθη κατὰ τὸν μυστικὸν του δεσμὸν πρὸς τὸν Κύριον Ἰησοῦν, οὔτε ἢ ἀπόλυτος κυριαρχία τῆς θείας Δυνάμεως κατηύθυνε τὴν σταδιοδρομίαν τῆς Ἑλλάδος. Ἄνθρωπος καὶ Θεὸς συμπράττον ἐλευθέρως διὰ τὴν ἀναδημιουργηθῆ, διὰ τὴν ἀνακαινισθῆ ἢ ζωὴ καὶ ὅλη ἢ Κτίσις, διὰ τὴν ῥυθμισθῆ ἢ κοινωνικῆ ζωὴ εἰς σχήματα πληρέστερας δικαιοσύνης, πληρέστερας ἀλληλεγγύης ἀτόμων καὶ Ἐθνῶν, διὰ τὴν νικηθῆ τὸ κακὸν εἰς ὅλας του τὰς μορφὰς ὡς ἀρνήσις τῆς ζωῆς, διὰ τὴν θριαμβεῖσῃ ἢ ἀδελφωσύνη, ἢ ἀγάπη ὡς θέσις ἐν μέσῳ τῶν λαῶν τῆς Γῆς.

Αὐτὴ ἢ γραμμὴ τῆς ἀναδημιουργίας τῆς ζωῆς, τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἀλληλεγγύης ὅλων τῶν λαῶν εἶναι ἢ ὁδὸς τοῦ πολιτισμοῦ, ἢ χαρασσομένη ἀπὸ τὴν Ἑλληνοχριστιανικὴν παράδοσιν, εἶναι τὸ φῶς ποὺ προβάλλει μόνῃ ἢ Ἑλλάς, διὰ τὴν ὁδηγηθῆ ὁ κόσμος εἰς τὴν ἀλήθειαν, ποὺ διαγράφεται ὡς δημιουργὸς δύναμις τοῦ πνεύματος, ἀλλὰ καὶ ὡς κυριαρχία ἀγάπης καὶ ἔκουσίου θυσίας τῶν ἰσχυρῶν χάριν τῶν ἀδυνάτων καὶ τῶν ἀσθενῶν. Αὐτὴ εἶναι ἢ ἀληθῆς ἐκπολιτιστικὴ πορεία τοῦ κόσμου, ἐπὶ τῆς ὁποίας δύναται νὰ θεμελιωθῆ ἀσφαλῶς ἢ παγκόσμιος Εἰρήνη. Κατὰ ταῦτα ἢ Ἑδρώπη δύναται νὰ εὕρῃ τὴν ἐνότητά τῆς, οὐχὶ ἐντὸς οἰκονομικῶν καὶ πολιτικῶν συμβάσεων, ἀλλ' ἐντὸς τῶν ἀρχαίων Ἑλληνικοῦ πνεύματος, ὡς πολιτισμοῦ ὠραιότητος καὶ σα-

ΠΕΡΙ ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΣΚΕΨΕΩΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΕΩΣ ΕΝ Τῇ ΟΡΘΟΔΟΞῃ ΕΚΚΛΗΣΙΑΙ, ΚΑΙ ΙΔΙΑΙ ΕΝ Τῇ ΕΚΚΛΗΣΙΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ὁ σεβαστὸς συνάδελφος κ. Μπρατσιώτης ἐδημοσίευσεν ἐν τῇ «Ἐκκλησίᾳ» τῆς 15ης Μαρτίου ἐ. ἔ. ἄρθρον φέρον τὸν τίτλον «Ἡ Ἐκκλησία καὶ τὰ Κοινωνικὰ προβλήματα», ὅμοιον πρὸς τὸ ἐν τῇ «Κοινωνικῇ Ἑλλάδι» τῆς 1ης Μαρτίου, ὅπερ ἔφερε τὸν τίτλον «Τὸ κοινωνικὸν καθήκον τῆς Ἐκκλησίας». Ἐκθέτων ἐν αὐτῷ τὰς ἀντιρρήσεις του εἰς τὴν ὑπὸ ξένων καὶ ἰδία τοῦ ρωμαιοκαθολικοῦ κοινωνιολόγου ἐν τῷ Κοινωνιολογικῷ Ἰνστιτούτῳ τοῦ Ἀγ. Λουδοβίκου τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν κ. Ἐδουάρδου Duff ἐκφρασθείσας γνώμας περὶ δῆθεν ἀδιαφορίας τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας περὶ τὰ κοινωνικὰ προβλήματα τῆς ἐποχῆς καὶ καθόλου, ἐξ ἧς θεωρεῖται καὶ ἐξηγουμένη ἡ μικρὰ αὐτῆς συμβολὴ εἰς τὰς προσημασίας τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, ἐξιστορεῖ καὶ τὰς ἐν Ἑλλάδι προσημασίας, ὅσας θεωρεῖ ἀξίας λόγου, καὶ ἀπαιτεῖ παρὰ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας νὰ κινηθῇ καὶ αὐτὴ εἰς τὴν μελέτην καὶ ἀντιμετώπισιν τῶν κοινωνικῶν ζητημάτων, ἵνα μὴ τεθῇ εἰς τὸ περιθώριον τῆς κοινωνικῆς ζωῆς. Ἡ Ἐκκλησία τοῦ κ. Μπρατσιώτου ἔχει ἤδη εἰσακουσθῆ καὶ ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἔχει ὀρίσει τὴν προταθεῖσαν ἢ ἀπαιτηθεῖσαν Ἐπιτροπείαν, ὥστε νὰ πρέπη νὰ ἀναμένωνται πλέον καὶ οἱ καρποὶ τῆς ἐργασίας ταύτης. Διδάσκοντες ἀπὸ τοῦ 1954 καὶ Χριστιανικὴν Κοινωνιολογίαν ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Θεσσαλονίκης*, θεωροῦμεν οὐχὶ ἄσκοπον, ὅπως ἐπὶ

* Κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς «παιδαγωγικῆς κοινωνιολογίας» ἐγένετο ἐξέτασις διαφόρων ἐπὶ μέρους κοινωνιολογικῶν προβλημάτων, ἀπὸ τοῦ ἔτους δὲ 1955—1956 διδάσκειται ἀπαξ τῆς ἐβδομάδος «χριστιανικὴ κοινωνιολογία», ἥτις διὰ νόμου περιελήφθη εἰς τὸ περιεχόμενον τῆς ἑδρας τῆς Χριστ. Ἠθικῆς.

φίας καὶ γνώσεως, καὶ τοῦ Χριστοῦ, ὡς πνευματικὸν βᾶθρον, ὡς δικαιοσύνης, ὡς σεβασμὸς ἀτόμων καὶ λαῶν. Μόνον οὕτω δύναται νὰ δυναθῇ νὰ βεβαιώσῃ τὴν ἀξίαν τοῦ πολιτισμοῦ τῆς καὶ νὰ διατηρήσῃ τὴν πνευματικὴν καὶ πολιτιστικὴν τῆς Ἠγεσίαν ἐν μέσῳ τῶν λαῶν τῆς Γῆς.

Ὅσοι, λοιπόν, Ἕλληνες ἐκλεκτοὶ καὶ πνευματικοὶ Ἠγέται τῆς Χώρας μας ἔδειξαν κατὰ τὴν διακλήρουσιν τοῦ Ἑυρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ εἰς διεθνῆς Συνέδριον ἐπιφυλάξεις ὡς πρὸς τὴν μορφήν καὶ τὸ νόημα τοῦ Ἑυρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ καὶ διεκήρυξαν ὅτι ὁ πολιτισμὸς τῆς Ἑλλάδος εἶναι τὸ μόνον φῶς ποὺ φωτίζει καὶ καθοδηγεῖ τὸν κόσμον εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ πολιτισμοῦ, ἀπεδείχθησαν ἀντάξιοι τῶν μεγάλων πνευματικῶν ἡγετῶν τῆς Ἑλλάδος, καὶ διὰ τοῦτο ὡς Ἕλλην Ἱεράρχης θεωρῶ ἑαυτὸν εὐτυχῆ, ὅταν αὐτὴν τὴν στιγμὴν διερχομένην εἰς αὐτοὺς τὰς ἐδλογίας τῆς Ὁρθόδοξου Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας.

† Ὁ Σάμου ΕΙΡΗΝΑΙΟΣ

τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ τῆς ἀνακινήσεως τοῦ ζητήματος ἐκθέσωμεν ὅπως γενικὰς τινὰς ἀπόψεις περὶ τοῦ μεγάλου καὶ σπουδαίου τούτου προβλήματος.

Α'.

1. Ἡ πρὸς τὸν πλησίον κυρία σχέση καθορίζεται, ὡς γνωστὸν, ὑπὸ τῆς καθόλου περὶ τοῦ ἀνθρώπου (καὶ τῆς ἀνθρωπότητος) καὶ τοῦ κόσμου ἀντίληψως. Τῆς ἀντίληψως δηλαδὴ ταύτης ἀπότοκον εἶναι τὸ «φρόνημα» ἐναντι τοῦ πλησίον, εἴτε ὡς ἀτόμον εἴτε ὡς ὁμάδος, ἢ τοῦ κοινωνίας. Ἡ χριστιανικὴ περὶ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ κόσμου διδασκαλία, γενομένη «φρόνημα» ἐν τῇ πρώτῃ Ἐκκλησίᾳ, παρουσίασε τὸν γνωστὸν δεσμὸν τῶν μελῶν τῆς, τὸν δημιουργήσαντα τὴν ὡς «κομμουνιστικὴν» διὰ τὴν κοινοκτημοσύνην πολλὰς χαρακτηρισζομένην ὑπὸ τῶν ἐξωτερικῶς καὶ μόνον θεωρούντων τὰ πράγματα. Διότι ἡ ἐξ ἀγάπης ἐν Χριστῷ σύνδεσις, ὑπάρχουσα ἔντονος, παρήγαγε τὴν κοινοκτημοσύνην μετὰ ἐσχατολογικῶν στοιχείου, οὐχὶ δὲ ἡ συμπεροντολογικὴ ἐγκοσμιοκρατικὴ καὶ ὠφελιμαρχικὴ διάθεσις καὶ σκέψις καὶ ὀργάνωσις, ἅτινα ἀνταποκρίνονται εἰς τὴν ὑλιστικὴν περὶ ἀνθρώπου καὶ κόσμου ἀντίληψιν καὶ ζωὴν.

2. Αἱ διάφοροι καταστάσεις ἢ μορφαὶ τῆς οικονομικῆς δράσεως τοῦ ἀνθρώπου ἢ τῶν ἀνθρώπων παρουσιάζουν καὶ διάφορα ἐκάστοτε προβλήματα καὶ μορφῶν «δικαιοσύνης» καὶ «ἀλληλεγγύης», μετὰ διαφόρων μορφῶν καὶ αἰτίων τῶν ἀναγκῶν καὶ θλίψεων. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ τοῦ «φρονήματος» (τῆς «ἀγάπης») ἐναντι τοῦ πλησίον ἐκδήλωσις λαμβάνει ἐκάστοτε καὶ ποικίλιαν μορφῶν καὶ περιστάσεων, ἀντίστοιχον πρὸς τὰς μορφὰς καὶ αἰτίας τῶν ἀναγκῶν καὶ θλίψεων. Ἡ δράσις δηλαδὴ καὶ τῶν καθ' ἕκαστον ἀτόμων καὶ τῶν ὁμάδων συστηματικῶς καὶ ὀργανωμένως δρῶσῶν εἰς ἐκδήλωσιν τοῦ φρονήματος τῶν ἀντιστοιχεῖ ἐκάστοτε εἰς τὰς ἐκ τῶν μορφῶν τῆς οικονομικῆς δραστηριότητος παραγομένας σχέσεις καὶ ἀνάγκας τῶν ἀτόμων καὶ τῶν ὁμάδων. Ἡ ἐκδήλωσις τῆς «δικαιοσύνης» ἐν τῇ οικονομικῇ ζωῇ καὶ τῆς «ἀλληλεγγύης» μετὰ τῶν μελῶν τῆς ὁμάδος ἢ καὶ τῆς «φιλανθρωπίας» ἐναντι ἀτόμων ἢ ὁμάδων ἄλλων, λαμβάνει καὶ πρέπει νὰ λαμβάνῃ ἐκάστοτε διαφόρους μορφὰς.

3. Ἐὰν ἡ μορφή τῆς οικονομικῆς ζωῆς μεταβληθῇ καὶ μάλιστα σχετικῶς ἀποτόμως ἢ ἔστω λιαν ταχέως, τότε παρίσταται ἀνάγκη ταχείας «ἀναπροσαρμογῆς» (ἢ «μεταρμογῆς») καὶ τῶν μορφῶν καὶ μέσων ἐκδήλωσεως τοῦ φρονήματος ὡς «δικαιοσύνης» καὶ «ἀλληλεγγύης» καὶ «φιλανθρωπίας». Ἐὰν ὅμως τύχη καὶ ἢ μὲν οικονομικὴ ζωὴ μεταβληθῇ καὶ μάλιστα βασικῶς, ἢ δὲ μορφή ἢ αἱ μορφαὶ τῆς ἐκδηλώσεως τοῦ φρονή-

ματος εξακολουθήσουν να παραμένουν αί αύται, ὅπως και πρότερον, τότε δυσκόλως δύναται νά γίνη λόγος περί πλήρους ἐκδηλώσεως τοῦ ὑπάρχοντος φρονήματος, ὥστε βαθμηδόν και κατ' ὀλίγον νά ἔχωμεν και μαρασμόν ἢ και ἐξαφάνισιν αὐτοῦ. Τότε παρατηρεῖται ἐλάττωσις και τῆς «δικαιοσύνης» και τῆς «ἀλληλεγγύης» και τῆς «φιλανθρωπίας», ὥστε και οἱ ἀδικούμενοι και οἱ ἐνδεεῖς και οἱ πάσχοντες νά παρουσιάζωνται ἐκτεθειμένοι εἰς τὰ δεινά των και συναντιλαμβανόμενοι αὐτῶν νά μή ὑπάρχωσι παρά τήν τῶν ἀτόμων πρόθυμον διάθεσιν. Τοῦτο συμβαίνει προδήλως, διότι ἡ ὀργάνωσις και τὰ εἶδη ἐκδηλώσεως τοῦ φρονήματος δέν ἔχουν ἀναπροσαρμοσθῆ εἰς τὸ εἶδος και τὸ πλήθος και τὰς μορφάς τῶν ἀναγκῶν κλπ., τὰς ὁποίας συνδημιούργησεν ἡ νέα μορφή τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς.

4. Ἡ «ἀναπροσαρμογή» (ἢ «μεταρμογή») και ὁ «συγχρονισμός» τῶν μεθόδων και τῶν πραγμάτων, δι' ὧν ἐκδηλοῦται ἡ δύναται νά ἐκδηλωθῆ ἢ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη καθόλου, συντελεῖται ἢ ἀφοῦ ἔχει ἤδη οἰονεὶ ὀλοκληρωθῆ ἢ οἰκονομικὴ μεταβολή ἢ σὺν τῇ ἐκδήλωσιν γενέσει αὐτῆς ἢ ἤδη ἀπὸ τῆς ὑποδηλώσεως και ἐνάρξεως αὐτῆς. Διὰ τῶν ἀρμοδίων «ὀργάνων» τῆς ἢ κοινωνικῆ ὀλότης, εἴτε ὡς Πολιτεία εἴτε ὡς Ἐκκλησία παρουσιαζομένη, «διαγινώσκει» θεωρητικῶς κατά τήν συνεχῆ μελέτην τοῦ οἰκονομικοῦ κοινωνικοῦ φαινομένου τὰ ἐμφανιζόμενα ἐκάστοτε στοιχεῖα μεταβολῆς και προβαίνει εἰς τήν συνειδητοποίησιν αὐτῶν και τήν «κατεύθυνσιν» εἰς πορείαν σὺν τῇ μελέτῃ και θεραπείᾳ τῶν ἐμφανιζομένων ἢ ἐμφανισθησομένων νέων εἰδῶν και μορφῶν «δικαιοσύνης» και «ἀλληλεγγύης» και «φιλανθρωπίας». Σὺν τῇ θεωρητικῇ ταύτῃ μελέτῃ ὑπάρχει και ἡ «πρακτικὴ» ἀντιμετώπισις τῶν νέων προβλημάτων και μορφῶν, ἥτις παρουσιάζεται ὡς «πολιτικὴ» (εἴτε τῆς Πολιτείας εἴτε τῆς Ἐκκλησίας) και ἰδίᾳ ὡς «οἰκονομικὴ» και ὡς «κοινωνικὴ» πολιτικὴ. Ἄλλαις λέξεσιν, οἱ ἐπιστήμονες τοῦ οἰκονομικοῦ και κοινωνικοῦ φαινομένου διατελοῦσιν οἰονεὶ «ἀκροαζόμενοι» τήν τῆς ὁμάδος (ἢ τοῦ τῆς «κοινωνίας») ζωῆν και «διαγινώσκοντες» τὰς καταστάσεις και «προγινώσκοντες» ἢ «εἰκάζοντες» τὰς ἐξελίξεις τῆς ἐγκυμονουμένης νέας καταστάσεως τῆς οἰκονομικῆς και κοινωνικῆς ζωῆς. Τὸ ὀλιγώτερον πάντως ἔργον των εἶναι ἡ «διάγνωσις», ἢ τοῦ «ἀκριβῆς γνώσεως» τῆς ὑπαρχούσης συντελεσμένης ἤδη νέας καταστάσεως ὡς πρὸς τὰ στοιχεῖα και τοὺς παράγοντας αὐτῆς. Μετὰ τὴν ἐνέργειαν ταύτην ἢ σὺν τῇ ἐνεργείᾳ ταύτῃ ἀναμένεται παρ' αὐτῶν και ὁ καθορισμός και τῶν τρόπων και μορφῶν γνησίας και πλήρους ἐκδηλώσεως τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν πλησίον και ὡς «δικαιοσύνης» και ὡς «ἀλληλεγγύης» και ὡς «φιλανθρωπίας». Τοῦ ἔργου τούτου ἐπιτελουμένου ἀδιαλείπτως και ἐπιτυχῶς καθίσταται ἐκάστοτε δυνατὸν ὅπως και οἱ «πολιτευόμενοι» τῆς πράξεως, ἢ τοἱ οἱ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν θεωρητικῶν εἰς τὴν ἐκάστοτε εἰδικῶς συγκεκριμένην κατάστασιν ἐπιμελούμενοι, προβαίνωσιν εἰς τὴν σύνταξιν και πραγμάτων τῶν δυνατῶν σχεδίων γνησίας και πλήρους ἐκδηλώσεως τοῦ φρονήματος τῆς ἀγάπης. Ὅπου ἔλλειπει ἢ συστηματικὴ (ἐπιστημονικὴ) μελέτη τῶν πραγμά-

των, ἐκεῖ ἡ «προχειρολογία» ἐμφανίζεται μᾶλλον ἐπικίνδυνος, διότι και τὰ πράγματα δέν λαμβάνει ὑπ' ὄψιν και τὴν διόρθωσιν καθιστᾷ δυσχερῆ ἂν μή και ἀδύνατον.

Β'.

1. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἢ ἀκριβέστερον εἰπεῖν ἢ Ἠνωμένη Ἐκκλησία, ὡς κατ' ἐξοχὴν Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία κατὰ τὴν περίοδον τῆς Ἑλληνικῆς Αὐτοκρατορίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, διέγνωσε και ἀντιμετώπισεν ὀργανικῶς και συστηματικῶς τὴν οἰκονομικὴν και κοινωνικὴν κατάστασιν τῆς ἐποχῆς, ὥστε ἡ ἐκδήλωσις τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης νά εἶναι ἀρκούντως ἐνεργὸς και κατὰ τὸ δυνατὸν πλήρης. Τοῦτο καθίσταται κυρίως φανερόν, ἐὰν ληφθῆ ὑπ' ὄψιν, ποῖα ἦσαν τὰ μεγάλα κοινωνικά και οἰκονομικά προβλήματα τῆς πολιτικῆς και κοινωνικῆς και οἰκονομικῆς καταστάσεως τῆς ἐποχῆς.

α'. Πρῶτον πρόβλημα ἐξ ἀπόψεως κοινωνικῆς ἦτο τότε ἡ «δουλεία». Ἡ κατάσταση καθίστατο ὀσημέραι τραγικὴ δεδομένης και τῆς ὀλονὲν ἀξανομένης πληθῆος τῶν δούλων. Ἡ Ἐκκλησία ἐπιτελοῦσα τὸ ἔργον τῆς διαδόσεως τοῦ Εὐαγγελίου συνεπέτελεσε και τὸ ἔργον τῆς ἀλλαγῆς τοῦ «φρονήματος» ἐναντι τῶν δούλων. Διότι ἀκριβῶς ἢ περὶ ἀνθρώπου ἀντίληψις ἔπρεπε τότε (και πάντοτε!) νά μεταβληθῆ, ἵνα σὺν αὐτῇ μεταβληθῆ και τὸ ἐναντι τῶν «δούλων» ἀνθρώπων φρόνημα. Μεταβληθέντος τοῦ ἐναντι τῶν δούλων φρονήματος, ἀνεδείχθη και ἀποκατεστάθη ἡ ἀνθρωπίνῃ αὐτῶν τιμῆ, ἀλλὰ και ἡ κοινωνικὴ και πολιτικὴ ἐλευθερία σὺν τῷ χρόνῳ προῖοντι ἀπεδόθη. Διότι ὅταν ὁ δούλος ἔπαυσεν ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας περὶ ἀνθρώπου και σχέσεως αὐτοῦ πρὸς τὸν Θεὸν νά ἀντιμετωπίζηται ὡς «πράγμα» και ἔργον «συνάνθρωπος», τότε κατέστη πλέον ζήτημα χρόνου ἢ πλήρης αὐτοῦ κοινωνικὴ και πολιτικὴ ἐλευθερία.

β'. Δεύτερον μέγα πρόβλημα ἦτο ἡ συνεχῆς «ἐκδούλωσις» ἐλευθέρων διὰ τῆς «αἰχμαλωτίσεως» αὐτῶν ὑπὸ τῶν ἐπιδρομῶν βαρβάρων. Διότι αἱ ἐπιδρομαὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ὑπῆρξαν, ὡς γνωστόν, και πολλαὶ και συνεχεῖς και καταστρεπτικαὶ διὰ τὴν Αὐτοκρατορίαν, ἢ τοῦ «Οἰκουμένην» και τὴν «Οἰκουμένην» Ἐκκλησίαν». Καὶ ἐνταῦθα ἡ διάδοσις τοῦ Εὐαγγελίου ἀπετέλεσεν ἀρκούντως σοβαρὸν μέσον ἐλάττωσεως ἢ ἀποτροπῆς τοῦ μεγάλου τούτου πολιτικοῦ και οἰκονομικοῦ κακοῦ. Πρὸς τούτοις ὅμως συνεχῶς ἢ Ἐκκλησία κατέβαλλε πᾶσαν δυνατὴν προσπάθειαν «ἀναρρύσεως τῶν αἰχμαλώτων», καταβάλλουσα μεγάλα ποσά ὡς «λύτρα» εἰς τοὺς ἐπιδρομῆς βαρβάρους. Πολλάκις ἐξεποιήθησαν και τὰ ἱερὰ σκευὴ τῆς Ἐκκλησίας, ἢ τοῦ ἐν προκειμένῳ ἐπέτελει ἔργον ὅμοιον πρὸς τὸ σύγχρονον τοῦ «Ἐρυθροῦ Σταυροῦ».

γ'. Τρίτη μεγάλη κοινωνικὴ φροντίς τῆς Ἐκκλησίας ὑπῆρξεν ἢ ὑπὲρ τῶν ἀτυχῶν ἀτόμων, τῶν χηρῶν και τῶν ὀρφανῶν, τῶν ἀσθενῶν και τῶν γερόντων, τῶν πτωχῶν και τῶν «ξένων». Ὅσα δηλαδὴ ἄτομα εὐρίσκοντο ἐν δυστυχίᾳ και ἐχειμάζοντο ἐκ τῶν οἰκο-

γενειακῶν καὶ ἀτομικῶν ἀτυχημάτων, πάντα εὐρισκόν τὴν Ἐκκλησίαν παρήγορον καὶ ἐνισχυτὴν καὶ βοηθόν. Ἡ αὐξήσις τῶν ἀτυχῶν καὶ ἐν περιστάσεσι εὐρισκομένων προεκάλεσεν ἐγκαίρως τὴν ὁμαδικὴν ὑπὲρ αὐτῶν φροντίδα τῆς Ἐκκλησίας. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ μνημονευθῶσιν ἐνταῦθα λεπτομέρειαι, διότι τυγχάνουσι γνωσταὶ εἰς τοὺς παρακολουθοῦντας τὴν ἱστορικὴν πραγματικότητά διὰ μέσου τῶν αἰώνων.

2. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία θεωρεῖ τὰ ἐντὸς τῆς περιοχῆς τῆς γινόμενα ὡς ὑπ' αὐτῆς γινόμενα, εἴτε ταῦτα εἶναι ἔργον τῶν κληρικῶν εἴτε προέρχονται ἐκ τῶν λαϊκῶν μελῶν τῆς. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον καὶ τὰς πράξεις τῆς Πολιτείας ἀποτελουμένης ἐκ μελῶν, τῆς καταλέγει εἰς τὰς ἑαυτῆς πράξεις. Τοῦτο ὄχι μόνον κατὰ τὴν περίοδον τῆς Ἑλληνικῆς Αὐτοκρατορίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ νεωτέρᾳ περιόδῳ τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου. Καὶ σήμερον ἀκόμη ἢ μὲν Πολιτεία ἐν παντὶ σχεδὸν ἔργῳ συγκαταλέγει καὶ τὸν τῆς Ἐκκλησίας ἐκπρόσωπον μεταξὺ τῶν διευθυνόντων ἢ κατευθυνόντων τὰς κοινωνικὰς ὑπηρεσίας τῆς, ἢ δὲ Ἐκκλησία καὶ ἐξ ἑαυτῆς δρᾷ καὶ ἐκ τῆς Πολιτείας ἀντλεῖ καὶ νομοθετικὴν στήριξιν καὶ οικονομικὴν συνδρομήν. Ἡ σχέσις δηλαδὴ μεταξὺ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Πολιτείας λόγω ταυτότητος τῶν φορέων (τοῦ «ἑλληνικοῦ» ἅμα καὶ «ὀρθοδόξου» λαοῦ), εἶναι ἐν τε τῇ συνειδήσει καὶ ἐν τῇ πράξει σχέσις «Διαλληλίας», ἣτις οὐδαμοῦ ἀλλαγῆς ἐκτὸς τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ μάλιστα τῆς Ἑλληνικῆς ἀπαντᾷ (ὅρ. «Β' Πανελλήνιον Θεολ. Συνέδριον» 3-6 Ἰουνίου 1951, (Εἰσήγησιν ἡμετέραν) σελ. 38 κέξ.). Διὰ τοῦτο λοιπὸν πρέπει νὰ ἐξαρθῇ ἢ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας δρᾶσις εἰς «διαποτισμὸν» καὶ «ἐμπλουτισμὸν» ὀλοκληροῦ τῆς ἀνθρωπίνης ομάδος, τῆς ἐν αὐτῇ καὶ μετ' αὐτῆς διαβιούσης, ὥστε οὕτω διὰ τοῦ κοινου φρονήματος ἀπάντων τῶν ὀργάνων τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας νὰ ἐκδηλώνηται ἡ χριστιανικὴ ἀγάπη, «ἐκκλησιαστικῶν» τε καὶ «πολιτειακῶν». Ἐκ τοῦ λόγου τούτου δικαιολογεῖται νὰ λεχθῇ, ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία διὰ τῶν μελῶν τῆς, εἴτε κληρικῶν εἴτε λαϊκῶν, οὐδέποτε διέκοψε τὴν λειτουργίαν τῆς πραγματώσεως τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης ἐν τε θεωρίᾳ καὶ ἐν τῇ πράξει, τούλαχιστον ἐφ' ὅσον διετέλει μακρὰν τῆς κακῆς ἐπιδράσεως τῶν ἐκ τῆς Δυτικῆς περιοχῆς τῆς Χριστιανωσύνης προελθόντων καὶ προερχομένων διαφορῶν ρευμάτων.

3. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία μετὰ τὸ 1453 παρέμεινε μόνη ὡς ἴδρυμα γενικὸν τῆς ἑλληνικῆς καὶ ὀρθοδόξου κοινωνίας, οὔσα ἐν αὐτῷ «ἐκκλησία» ἅμα καὶ «πολιτεία». Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ἀντιμετώπισε συμφώνως πρὸς τὰς περιστάσεις καὶ τὰς δυνατότητας ἀπάσας που τὰς κοινωνικὰς ἀνάγκας, ὥστε νὰ ὑπάρχη πᾶσα δυνατὴ ἐμπρακτος ἐκδήλωσις τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης. Ἡ οικονομικὴ ζωὴ ἐξηκολούθησεν ἔχουσα τὴν αὐτὴν περίπου σύνθεσιν. Ὁ λαὸς ἐμφορούμενος χριστιανικοῦ φρονήματος ἐξεδήλωνε τὴν ἐσωτερικὴν κοινωνικὴν ζωὴν ἐν χριστιανικῇ ἀγάπῃ πλὴν ἄλλων καὶ διότι διετέλει ἐν διωγμῷ διὰ τὴν πίστιν του. Τὸ μαρτύριον καὶ ἡ πρὸς τὸν Χριστὸν ἀγάπη δὲν ἔλειψαν ἀπὸ τὴν περιοχὴν τῆς Ὁρθοδόξου

Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, ὅπως ἐπίσης καὶ οἱ «πεπτωκότες», ἀλλὰ καὶ ἡ νέα μορφή τῶν «ἀρπαγῶν» τῶν μελῶν τῆς (τὸ γνωστὸν παιδομάζωμα). Εἰς τὰς νέας ταύτας ἀνάγκας τοῦ λαοῦ τῆς προσεπάθησεν ἡ Ἑλληνικὴ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία νὰ ἀνταποκριθῇ ὅσον αἱ φυσικαὶ τῆς δυνάμεις καὶ ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ ἐπέτρεψαν εἰς αὐτήν. Θὰ ἀπετέλει ἀσυγχώρητον ἱστορικὴν ἐπιστημονικὴν ἀναλήθειαν, ἐάν τις δὲν ἀνεζήτει τὴν ἐκδήλωσιν τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης κατὰ τὰς τότε περιστάσεις καὶ ἀνάγκας, ἀλλὰ κατὰ τὰ προβλήματα τῆς νεωτέρας συνθέσεως τῆς οικονομικῆς καὶ κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς ζωῆς. Ὅταν κινδυνεῖ ἢ πίστις καὶ ἡ ζωὴ τῶν πλησίων, τότε ἡ ἀγάπη ἐκδηλοῦται ἀκριβῶς κυρίως καὶ κατὰ πρῶτον, εἰς προστασίαν αὐτῆς, οὐχὶ δὲ εἰς τὴν «εὐμάρειαν» καὶ τὰ παρόμοια τῶν ἐν ἀσφαλείᾳ. Ἐφ' ὅσον δὲ αἱ εἰς τὴν διάθεσιν δυνατότητες εἶναι περιορισμέναι, ἢ προτίμησις ἀνήκει εἰς τοὺς ὑγιεῖς καὶ νεωτέρους, διότι δι' αὐτῶν ἢ περαιτέρω ὑπαρξίς τῆς κοινωνικῆς ομάδος δύναται νὰ ἐξασφαλισθῇ καὶ οὐχὶ διὰ τῶν νοσούντων καὶ γερόντων, τῶν κυρίως ἤδη «εὐθανασίαν» ἀναμενόντων καὶ οὐχὶ ζώην. Ἀφοῦ δὲ καὶ οἱ ὑγιεῖς καὶ νέοι τὸν θάνατον προτιμῶσι τῆς ἀλλαξοπιστίας, ἦτοι τῆς ἀρνήσεως τοῦ Χριστοῦ, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ γίνηται λόγος ἐν τοιαύτῃ καταστάσει περὶ ἄλλων μεριμνῶν τῶν κεντρικῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀρχόντων;

Τὰ ἔργα ταῦτα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐκ χριστιανικῆς ἀγάπης μερίμνης πλὴν τῶν ἐν ταῖς περιοχαῖς τῶν πόλεων καὶ χωριῶν, ἐπετελοῦντο καὶ διὰ τῶν μονῶν, τῶν ἱδρυμένων ἐν τῇ ἐρημίᾳ πλὴν καὶ ἀποτελουσῶν «ὄχυρά» καταφύγια τῆς εὐσεβείας καὶ τῶν διωκομένων καὶ τῶν δυστυχοῦντων. Χρησιμοποιοῦσα ἡ ἐκκλησία τὴν γενικὴν ἐκ τοῦ ἰδιοῦ τῆς πνεύματος ὑπάρχουσαν καὶ παρὰ τῷ κατακτητῇ ἀρχὴν τοῦ σεβασμοῦ τῶν «ιερών» (Βακουφίων), ἀνέδειξε τὰς νέας μορφὰς οικονομικῆς τῆς ὀργανώσεως πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν ἀναγκῶν τῆς ἐποχῆς. Δὲν ὀργανώθησαν τὰ μοναστήρια κατὰ τὸν τῆς Δύσεως νέον τρόπον (διότι ὁ παλαιὸς καὶ ἐκείνων ἦτο ὁ τῆς προτέρας ἐλευθέρας Οἰκουμενικῆς Ἐκκλησίας), ἀλλὰ κατὰ τὰς εἰδικὰς τῆς ἐποχῆς ἀνάγκας. Ταῦτα ἀπετέλεσαν κέντρον τῆς διασώσεως καὶ παραδόσεως τῆς ὀρθοδόξου χριστιανικῆς πίστεως καὶ ζωῆς, ὀργανισμοὶ ἐνισχύσεως τῶν χειμαζομένων ἐν τῷ κόσμῳ ἀδελφῶν, καταφύγια τῶν διωκομένων, ἄσυλα τῶν δοκιμαζομένων ἐν θλίψεσιν.

6. Τὰ ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Χερσονήσου τοῦ Αἴμου, ἔνθα τὴν πρώτην θέσιν κατεῖχεν ἡ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου κατεύθυνσις, δὲν συνέβαινον καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ἐν τῇ Ῥωσικῇ περιοχῇ. Ἐκεῖ ὑπῆρχε πρῶτον μία ἐκκλησία ὀρθόδοξος μὲν, ἀλλὰ «νεόφυτος πως». Μόλις πρὸ ὀλίγων ἐκατονταετηρίδων εἶχεν εἰσαχθῆ ὁ Χριστιανισμὸς ὡς Ὁρθόδοξία ἀνὰ τὰς μεγάλας μάζας τῶν Ῥώσων, χωρὶς νὰ ἔχη συντελεσθῇ προηγουμένως ἀρκετὴ προπαρασκευαστικὴ ἐκπολιτιστικὴ ἐργασία. Οἱ Ἕλληνες κατὰ τοὺς μετὰ τὴν ἐπίσημον γενικὴν εἰσαγωγὴν τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς τὴν Ῥωσίαν χρόνους δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἀποστείλουν ἀρκετὴν «ζύμην»,

ήτις νὰ ζυμώσῃ ὁλόκληρον τὸ τεράστιον ἐκεῖνο φύραμα. Ἐν τῷ μεταξύ ἐπισυμβάσης καὶ τῆς κατακτῆσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Ὁρθοδόξου χώρου, τῆς ἀρξαμένης ἤδη ἀπὸ τοῦ Ζ' αἰῶνος καὶ συντελεσθείσης κατὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΕ', κατέστη λίαν ἐλλιπὴς ἡ «οἰκοδομὴ» τῆς ἐκκλησίας ἐν Ῥωσσίᾳ. Ἐντεῦθεν καθίσταται ἐπιμᾶλλον ἀντιληπτὴ ἡ ἐκπολιτιστικὴ κατὰ βάθος ἐπίδρασις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς, ἀφοῦ διὰ τῆς πρακτικῆς λατρευτικῆς ζωῆς εἰσέδυσεν αὐτὴ εἰς τὴν ψυχὴν τῶν τέως βαρβάρων καὶ ποδηγετοῦσα ἀνήγαγε κατὰ δυνατόν αὐτοὺς εἰς ἀνωτέρας βαθμίδας βιώσεως τοῦ χριστιανικοῦ ἀνθρωπισμοῦ. Διότι παρὰ τὰς ἀτελείας τῆς ἢ Ῥωσσία ἔσχε καὶ κατὰ τὴν ἐκδήλωσιν τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης πολλὴν τὴν δρᾶσιν, παραλαβοῦσα καὶ διατηρήσασα τὰς μορφὰς τῆς Μητροῦς Ἑλληνικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὅπως καὶ ὅσον ἦτο δυνατόν, ἐν τῇ καταστάσει τῆς καθόλου ζωῆς ἐν τῇ περιοχῇ αὐτῆς. Οὕτως ἔσχε ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἐν συνεχείᾳ τὴν ἱκανοποιητικὴν κατὰ τὰς περιστάσεις κοινωνικὴν τῆς μέριμναν χάριν τῶν μελῶν τῆς, ἀκόμη καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τῶν ἀμυντικῶν μεγάλων ἀγῶνων μέχρι τῆς Ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ μετ' αὐτὴν μέχρι τῶν νεωτέρων χρόνων.

Γ'.

Ὡς πρὸς τὴν Χριστιανωσύνην τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης πρέπει νὰ μὴ παρορῶνται τὰ ἐξῆς πραγματικὰ γεγονότα, ὡς πρὸς τὴν φροντίδα τῆς ἐν τῷ κοινωνικῷ βίῳ.

1. Τῆς Δυτικῆς Χριστιανωσύνης ὡς χαρακτηριστικὸν δέον νὰ θεωρηθῇ ἡ διάσπασις τῆς ἐνότητος ἐν τῇ συνειδήσει τῶν μελῶν τῆς, ὥστε ἡ «ἐκκλησία» καὶ ὁ «κόσμος» νὰ ἀποτελῶσιν ὄχι μόνον διάφορον τι μεταξύ των, ἀλλὰ καὶ ἀντίθετον. Ἡ σχέσις δηλαδὴ τῆς ἐκκλησίας πρὸς τὴν πολιτείαν δὲν παρέμεινε ἢ δὲν ἐβιώθη ὡς σχέσις «διαλληλίας», ἀλλὰ ἡ «ὑπαλληλίας» ἢ «παραλληλίας», ὥστε νὰ ἐξελιχθῶσι τὰ πράγματα ὡς ἦδη ἔχουσιν ἐξελιχθῆ εἰς βάρος τῆς κατὰ τὸ εὐαγγέλιον ζωῆς καὶ δράσεως, τοῦλάχιστον ὡς «ἐπιδιωκτέου σκοποῦ», ὡς «ιδεώδους».

2. Ἡ νεωτέρα μεταβολὴ τῶν οικονομικῶν ὄρων ζωῆς παρουσιάσθη κατὰ πρῶτον ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Δυτικῆς Χριστιανωσύνης, ὥστε κατὰ λόγον φυσικὸν νὰ ἀνέμενέ τις ἐκείνης τὴν πρώτην ἄμεσον καὶ ὀργανικὴν ἐκδήλωσιν φροντίδος, πρὸς ἀναπροσαρμογὴν τῶν μορφῶν καὶ τῶν μέσων ἐφαρμογῆς τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης, οὐχὶ δὲ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐν τῇ περιοχῇ τῆς ὁποίας τὰ τῆς οικονομικῆς ζωῆς ἐξηκολούθησαν κατὰ κύριον λόγον νὰ εἶναι περίπου τὰ αὐτὰ ὡς καὶ πρότερον. Διότι ἐν τῇ Δύσει¹ παρουσιάσθη τὸ πρῶτον ἡ νέα οικονομικὴ μορφή τῆς ὁμαδικῆς ἐργασίας καὶ παραγωγῆς χάριν εὐρείας καταναλώσεως καὶ ἡ διὰ μηχανημάτων πολυπλόκων αὐξήσις τῆς

παραγωγῆς ἀγαθῶν διὰ τῆς ἀντικαταστάσεως τῶν ἐργαζομένων ἀνθρώπων, ἡ «βιομηχανικὴ» καὶ «ἐργοστασιακὴ» παραγωγὴ ἀγαθῶν.

Ἐκ τῆς νέας ταύτης μορφῆς οικονομικῆς ζωῆς προῆλθε καὶ νέα μορφή πενίας μετὰ τῶν συναφῶν δεινῶν καὶ μάλιστα εἰς μεγάλην ἔκτασιν καὶ κατὰ ὁμαδικὸν τρόπον. Οἱ ἀποζῶντες δηλαδὴ ἐκ μόνης τῆς ἐργασίας των, τ.ε. οἱ μὴ ἔχοντες ἄλλο τι «κεφάλαιον» πλὴν τῶν προσωποπαγῶν ἐργασίας δυνάμεων των, συγκεντρούμενοι εἰς τὸ «ἐργοστάσιον» καὶ λαμβάνοντες ἀντὶ τῶν προϊόντων («χρῆμα») καὶ δὴ καὶ ὑπὸ μορφήν «ἡμερομισθίου», εἰς διὰ τινα λόγον διεκόπτετο ἡ δυνατότης τῆς ἐργασίας των, παρέμενον κατ' ἀνάγκην καὶ ἄνευ ἐργασίας καὶ ἄνευ τῆς δυνατότητος τῆς συντηρήσεως τῆς ζωῆς των. Ἐνῶ δηλαδὴ κατὰ τὴν προηγουμένην κυρίαν μορφήν οικονομικῆς ζωῆς διὰ τῆς βιοτεχνίας καὶ κυρίως διὰ τῆς ἀγροτικῆς ἐν ταυτῷ ἐργασίας ὑπῆρχε τὸ δυνατόν τῆς ἐξασφαλίσεως τοῦ «ἐπιουσίου», νῦν ὁ ἀποχειροβιώτος ἐν τῷ ἄστει διαμένων ἦτο ἐκτεθειμένος εἰς τὴν «ἀνεργίαν» καὶ ἄρα καὶ εἰς τὴν «ἀσιτίαν» καὶ τὰς λοιπὰς ἐκ τῆς ἀστικῆς συνθέσεως τῆς ζωῆς δυσχερείας (ἀστεγίαν, κλπ.). Εἰς ταῦτα προσθεταί καὶ αἱ τῆς υγείας καὶ τῆς ζωῆς, ταλαιπωρήσεις ἐκ τῶν ὄρων τῆς ἐργασίας καὶ διαβιώσεως ἐν τῷ ἄστει καὶ τῷ ἐργοστασίῳ ἢ ἐν τῷ κοινῷ χώρῳ ἐργασίας τοῦ πλήθους. Ὁ μέγας δὲ καὶ συνεχῶς αὐξανόμενος ἀριθμὸς τῶν «ἀποχειροβιώτων» ἠῦξανε καὶ τὰς ἀναλογίας τῶν «ἐν περιστάσει» διατελούντων ἀτόμων καὶ οἰκογενειῶν. Τὸ ἐνδεχόμενον δὲ τῆς διακοπῆς τῆς ἐργασίας («τῆς ἀνεργίας») ὄλονεν καὶ περισσότερον ἠῦξανε, δεδομένου ὅτι ἡ «διάθεσις» τῶν προϊόντων τῆς «ὁμαδικῆς» εἰδικῆς ἐργασίας ἐπεξετάθη καὶ εἰς τὰ ἐκτὸς τοῦ κράτους ὄρια τῆς ἀνθρωπότητος, ὥστε καὶ ἡ αὐτῆς ῥύθμισις νὰ εἶναι ἐξηρητημένη ἐκ τῆς θελήσεως καὶ ζωῆς ἄλλων κρατῶν καὶ ἄλλων ἀνθρωπίνων ομάδων. Ἡ ἀνταλλαγὴ δηλαδὴ τῶν προϊόντων τῆς ἐργασίας κατέστη ἐπισηφελῆς ἢ ἐπισηφελεστέρη, ὥστε νὰ γεννηθῶσι καὶ νέα «διεθνή» προβλήματα, ἀλλὰ καὶ «διεθνῆς» τῶν οικονομικῶν φαινομένων καὶ γεγονότων συνάρτησις. Πάντα ταῦτα ἐδημιούργησαν τὸ «ἀβέβαιον» καὶ τὸ «ἀσταθές» καὶ τῆς «καταναλώσεως» καὶ τῆς «ἐργασίας». Ἐντεῦθεν μεταξὺ ἄλλων παρήχθη καὶ ἡ αὐξήσις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν «ἐμπεριστάτων» καὶ «ἀτυχῶν», ἀλλὰ καὶ ἡ πρὸς τὸν πλησίον οἶνει ἀναγκαστικὴ «ξενότης» καὶ «ἀδιαφορία» λόγῳ τῆς καὶ ὡς πρὸς πάντα ἐνδεχομένης παρομοίας καταστάσεως. Καὶ ὑπάρχοντος ἐτι τοῦ «ἐλέους» ἐν τῇ ψυχῇ, δὲν ἦτο εὐκολος ἡ ἐκδήλωσις τοῦ ἐμπράκτως, διότι καὶ ὁ πρὸς στιγμὴν μὴ «ἐμπερίστατος» ἦτο δυνατόν ἐξαίφνης νὰ γίνῃ ὁμοίως ἐμπερίστατος. Ἡ αὐτοσυντηρητικὴ ἀνάγκη καὶ ὁ συνεχὴς ἐπὶ πάντων ἐπιπρεμᾶμενος κίνδυνος ἀνέστειλεν καὶ ἀναστέλλει τὴν ἐμπρακτον ἐκδήλωσιν τῆς «εὐστολαγίας» τοῦ ἀνθρώπου. Ἐντεῦθεν λίαν φυσικὴ ὑπῆρξε καὶ ἡ ἐνίσχυσις τῆς «ἀποταμειευτικῆς» προσπαθείας καὶ τῆς «φιλοχρηματίας» ἢ «φιλαργυρίας» οὐ μόνον παρὰ τοῖς «ἀποχειροβιώτοις», ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς «ἐπιχειρηματίαις» καὶ τοῖς «ἐργοδοταῖς». Ἡ «ἐλεημοσύνη» καὶ ἡ «φιλαλληλία» καὶ ἡ «θυσιὰ» ἤρξαντο

1. Ἐν προκειμένῳ ἡ Δυτικὴ Εὐρώπη καὶ ἡ Ἀμερικὴ ἀπέτελεσαν συνεχῆς τι ὅλον, ἴδια δὲ ἡ Βόρειος Ἀμερικὴ βῆμα πρὸς βῆμα, διεξεδίχθη τὴν νέαν μορφήν ζωῆς προβαλοῦσα καὶ ἴδιον τύπον ζωῆς.

μειούμεναι αισθητῶς, ἀλλὰ καὶ νὰ συνοδεύωνται κατ' ἀντίστροφον λόγον ὑπὸ τῆς «ἀσπλαγγνίας» καὶ τῆς «ἀδιαφορίας» καὶ τῆς «ἐκμεταλλεύσεως» τοῦ πληθύνοντος, ἤτοι τῆς «ἀδικίας». Ταῦτα δὲ διότι καὶ ὁ «ἐπιχειρηματίας» καὶ ὁ «ἐργοδότης» ἦσαν ἐξ Ἰσοῦ ἐκτεθειμένοι εἰς τοὺς κινδύνους τῆς μὴ διαθέσεως τῶν προϊόντων τῆς ἐπιχειρήσεως, χάριν τῆς παραγωγῆς τῶν ὁποίων εἶχεν ἤδη καταβάλει τὴν «ἀμοιβήν», μάλιστα δὲ ὅταν ταῦτα ἦσαν «ἐποχικά» καὶ μὴ «συντηρήσιμα», οὕτω δὲ νὰ μεταβληθῇ εἰς «ἐλεεινὸν πένητα» χεῖρονα καὶ τῶν «ἐργατῶν» του, νὰ «πτωχεύσῃ». Ἡ νέα δηλαδὴ μορφή οικονομικῆς ζωῆς, ἡ «βιομηχανική» καὶ «ἐργοστασιακή», παρουσίασε νέας καὶ μείζονας ὁμαδικὰς δυσχερείας ἠθικοκοινωνικῆς φύσεως, καθ' ἃς καὶ τὸ καθ' ἕκαστον ἄτομον ὡς ἠθικὸν καὶ φυσικὸν ὄν πάσχει καὶ ὁμάδες ὀλόκληροι ἐκτίθενται εἰς κινδύνους ἠθικῆς καὶ βιολογικῆς σωματικῆς φύσεως.

3. Ἡ διάγνωσις τῆς νέας συνθέσεως τῆς οικονομικοκοινωνικῆς ζωῆς τῆς Δύσεως καὶ ἡ ἐξακριβωσις τῶν νέων ὄρων καὶ μορφῶν ἐκδηλώσεως τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης δὲν παρουσιάζεται συντελεσθεῖσα ὑπὸ τῆς Δυτικῆς Χριστιανωσύνης ἐγκαίρως καὶ ἐπιτυχῶς. Τὸ τοιοῦτον δὲν λέγεται μὲν πάντοτε ῥητῶς, ἐμφανίζεται ὅμως ἐν τῇ ἐκθέσει τῶν πραγμάτων, ὡς ἴσως ἐξιστορεῖται ἢ ἐκδηλῶσις τῶν ἐν τῇ Δύσει ἐκκλησιαστικῶν ἀρμοδίων. Ἡ «ἐκκλησία» παρουσιάζεται σχετικῶς λίαν βραδέως ἀνησυχήσασα, ὅτε ἐξεδήλωσε τὸ ἐνδιαφέρον της καὶ πρακτικῶς καὶ θεωρητικῶς διὰ τῆς προβολῆς τῆς ἐξ ἐπόψεως χριστιανικῆς ἐκτιμῆσεως καὶ ἰκανοποιήσεως τῶν νέων τῆς κοινωνικῆς ζωῆς ἀναγκῶν εἰς τε τὴν οὐσίαν καὶ τὰς μορφάς, ἀλλὰ καὶ πάλιν οὐχὶ πλήρως καὶ σοβαρῶς ἐν τῷ συνόλω τῶν ἀπαιτήσεων.

4. Οἱ «ἐγκοσμιοκρατικοὶ» ἢ ἔστω ἀπλῶς «κοσμικοὶ» παράγοντες τῆς ζωῆς τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης παρουσιάσθησαν πρῶτοι δημιουργήσαντες θεωρίαν περὶ τῆς οὐσίας τῆς νέας οικονομικοκοινωνικῆς καταστάσεως. Ὑπ' αὐτῶν ἐπλάσθη ἡ ἔννοια τῆς νέας κοινωνίας τῆς «ἐργατικῆς τάξεως» μετὰ τῆς πολιτικῆς δράσεως τῆς καλουμένης «προλεταριακῆς κινήσεως» καὶ τῆς «παγκοσμίου ἐπαναστάσεως» πρὸς δημιουργίαν τῆς «ἐνιαίας», ἤτοι «ἄνευ διακρίσεως τάξεως» κοινωνίας καὶ πολιτείας, τῆς «κοσμοπολιτείας». Οἱ τοιοῦτοι «ἄθρησκοι» ἢ καὶ «ἀντίθρησκοι» καὶ «ὑλισταὶ» προεκάλεσαν ἐξ ἀντιδράσεως τὸ ἐνδιαφέρον τῆς «Ἐκκλησίας», οἶονεὶ «ἀπειλουμένης» ὑπ' αὐτῶν, ὅτε καὶ κατεβλήθη προσπάθεια προβολῆς τῆς διδασκαλίας τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐφαρμογῆς τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης ἐπὶ τῆς νέας κοινωνικοοικονομικῆς πραγματικότητος.

5. Δὲν πρέπει βεβαίως νὰ ἀγνοηθῇ διαφορὰ τις ὑπάρχουσα μετὰ τῆς «Ῥωμαιοκαθολικῆς» ἐκκλησίας καὶ τοῦ Προτεσταντισμοῦ. Ἐνῶ δηλαδὴ ἐν τῷ Ῥωμαιοκαθολικῷ χώρῳ οἱ κληρικοὶ ἐν τῇ πράξει καὶ τῇ συνήθει συνειδῆσαι ἀποτελοῦν τὴν Ἐκκλησίαν, οἵτινες καὶ ἐκπροσωποῦσιν αὐτὴν ἀμέσως τε καὶ ἐμμέσως, ἐν τῷ Προτεσταντισμῷ λόγῳ τοῦ ὑπερτονισμοῦ

τῆς λαϊκῆς μερίδος καὶ οἱ λαϊκοὶ δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ θεωρηθῶσιν ὡς μὴ ἐκπροσωποῦντες τὴν γνώμην τῆς προτεσταντικῆς ομάδος. Τοῦτου ἕνεκεν καὶ οἱ λαϊκοὶ τῆς προτεσταντικῆς περιοχῆς καὶ ἐν τῇ πολιτείᾳ δρώντες θὰ ἠδύναντο νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἐκείθεν κατὰ τὸ πνεῦμα αὐτῆς ἐνεργοῦντες καὶ σκεπτόμενοι καὶ ἄρα ἐμμέσως καὶ ταύτην ἐκπροσωποῦντες. Δὲν ἀγνοεῖται βεβαίως πάλιν, οὐδὲ ἐπιτρέπεται νὰ παροράται, ὅτι καὶ οἱ διευθύνοντες τὰ τοῦ Προτεσταντισμοῦ διατελοῦσιν ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς τε ἐκ τῆς Ῥωμαιοκαθολικῆς ἐκκλησίας προελεύσεως καὶ τῆς ἐν μέσῳ αὐτῆς, ἢ μετ' αὐτῆς ζωῆς των καὶ δὲν εἶναι ἐν τῇ πράξει ἀπηλλαγμένοι τῆς οἶονεὶ «κληροκρατικῆς» ἀντιλήψεως τῆς ἐκκλησίας· διότι καὶ ἡ μὴ παραδοχὴ τῆς ἱερωσύνης ὡς μυστηρίου δὲν ἀπαλλάσσει κατ' ἀνάγκην τῆς ἔστω καὶ ἐγκοσμίου φύσεως ἀντιλήψεως, ὅτι ἡ ἐκκλησία εἶναι κατ' οὐσίαν οἱ διοικοῦντες τὰ κατ' αὐτὴν ἐπαγγελματικῶς, οἱ δὲ λαϊκοὶ ὡς μὴ ἔχοντες τὴν διακονίαν τοῦ «θεολόγου» τ. ἔ. τοῦ ἐπιστήμονος ἀρχοντος ἢ ὑπαλλήλου τῆς ἐκκλησίας. Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς κατὰ τὴν ἐποχὴν μας παρατηρεῖται ἔντονος συζήτησις περὶ τοῦ «λαϊκοῦ στοιχείου» χωρὶς νὰ εἶναι δυνατὴ ἡ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τῆς κληροκρατικῆς ἀντιλήψεως· διότι ἀντὶ τῆς θέσεως καὶ ἀξίας τοῦ «μέλους» τῆς ἐκκλησίας δίδεται ἢ ἐπιχειρεῖται νὰ δοθῇ ἡ θέσις τοῦ «ιερέως»!

6. Μετὰ τῆς ἀνωτέρω περὶ τῆς ἐκκλησίας ἐσφαλμένης καὶ ἐπικινδύνου ἐξελίξεως τῶν πραγμάτων ἐν τῇ Δυτικῇ Χριστιανωσύνῃ συνδέεται καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς προελθοῦσα ἢ ὑπ' αὐτῆς παραχθεῖσα νέα κατὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐπίθεσις, ἢτοι διωγμός· διότι ἡ πρὸς τὴν «ἐκκλησίαν» ὡς διοίκησιν ἀντίθεσις ἐκαλλιέργησε τὴν «ἐγκοσμιοκρατίαν» ἐν τῇ ἀντιλήψει περὶ τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἀνθρώπου, ὥστε νὰ ἐπανέλθῃ ἡ Εὐρώπη εἰς τὸν «παγανισμόν» διαφοροῦ μορφῆς καὶ μάλιστα εἰς τὸν δυναμικὸν καὶ ἐπιθετικὸν κατὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐν τε τῇ θεωρίᾳ καὶ ἐν τῇ πράξει καὶ ἐν τῇ πολιτικῇ ζωῇ, παγανισμόν ὑπὸ μορφᾶς διαφορῶν μέχρι καὶ τοῦ ἀκράτου ὕλισμοῦ. Ἐκ τῆς περιοχῆς ταύτης ἐξεπήδησεν ἡ σύγχρονος τόσον ἐπικίνδυνος διὰ τὸν ἄνθρωπον καθόλου κατάστασις καὶ ὁ «ἄνευ προηγουμένου ἐν τῇ παγκοσμίῳ ἱστορίᾳ κίνδυνος, ὁ ἐπιπρεμμένος ἐπὶ τῆς ἀνθρωπότητος», περὶ ὧν ὀμιλεῖ ὁ Duff καὶ πρὸς ἀποτροπὴν τοῦ ὁποίου βλέπει μικρὰν τὴν συμβολὴν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

7. Ἡ Ἐκκλησία διαταράχθη καὶ διαταράσσεται συνεχῶς ἐκ τῆς ἐπεκτατικῆς διαθέσεως καὶ ὀρμητικότητος τῶν ἐν τῇ Δυτικῇ Εὐρώπῃ ρευμάτων οὐ μόνον ἐν τῇ παλαιᾷ μορφῇ τῆς διαδόσεως καὶ ἐπιβολῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς δεσποτείας ἢ νοοτροπίας, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ νέᾳ τῆς διαδόσεως καὶ ἐπιβολῆς τῶν «ἐγκοσμιοκρατικῶν» ἀντιλήψεων μετὰ τῆς πολιτικῆς ἐπιδιώξεως. Ἡ ἄκρα μορφή αὐτῶν παρουσιάζεται ὡς «δυναμικὸς κομμουνισμός», πλὴν τῆς αὐτῆς κατ' οὐσίαν φύσεως εἶναι καὶ πάντα τὰ «σοσιαλιστικά» ρεύματα. Ἡ ἀντίδρασις κατ' αὐτῶν ὑπὸ τὴν μορφήν τοῦ «χριστιανικοῦ σοσιαλισμοῦ» ἀποτελεῖ προσπάθειαν ἀνασυντάξεως τῶν χριστιανικῶν δυνάμεων πρὸς ἐφαρμογὴν συγχρονισμένην τῆς χριστιανικῆς πρὸς τὸν πλη-

σίον σχέσεως δικαιοσύνης και ἀλληλεγγύης και φιλαλληλίας, τῆς ὁποίας προσπαθείας ἀμφίβολον εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης διὰ πολλοὺς λόγους. Ἄλλως τε εἰς ἀντίδρασιν κατὰ τῆς τοιαύτης ἐπεκτατικῆς και «διωκτικῆς κατὰ τῆς ἐκκλησίας» διαθέσεως και δράσεως προσεβλήθη και προβάλλεται ἡ «κοινωνική διδασκαλία τῆς ἐκκλησίας» εἴτε ὑπὸ τῶν ῥωμαιοκαθολικῶν, εἴτε ὑπὸ τῶν προτεσταντῶν.

Δ'.

Ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία ἔχει τὴν ἀκόλουθον θέσιν ἐναντι τῶν προβλημάτων τῆς νέας μορφῆς οἰκονομικοκοινωνικῆς ζωῆς, ὡς τοῦλάχιστον βλέπομεν ἡμεῖς αὐτήν.

1. Ἐν Ἑλλάδι και γενικώτερον ἐν τῇ Χερσονήσῳ τοῦ Αἴμου ἡ νέα μορφή τῆς οἰκονομικοκοινωνικῆς ζωῆς εὐρίσκειται ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ἐμφανίσεως και ἐξελιξέως της. Εἰδικώτερον ἐν Ἑλλάδι κυρίως μόλις ἀπὸ τοῦ 1922 και ἐξῆς δύναται νὰ γίνῃ λόγος περὶ ἀξιολόγου πως βιομηχανίας και ἐργοστασιακῆς παραγωγῆς ἀγαθῶν. Διότι τότε κυρίως παρουσιάσθησαν «ἐργατικαὶ χεῖρες» πολλαὶ ἄνευ ἀγροτικῆς βάσεως. Ἄλλὰ και τότε τὰ πράγματα εὐρίσκοντο ἀκόμη ἐν τῷ σταδίῳ τῆς δοκιμασίας χωρὶς νὰ εἶναι και ὀριστική ἡ κατάστασις· διότι και πάλιν εὐρίσκειτο ἡ ὑπηρεσία ἐποικισμοῦ, τ.ἔ. δημογραφικῆς κατανομῆς και ἐγκαταστάσεως τῶν νέων πληθυσμῶν εἰς ἀντικατάστασιν τῶν ἀποχωρούντων. Ὅπως δὴποτε και ἂν ἔχη τὸ πρᾶγμα, πάντως τότε κυρίως ἄρχεται ἡ γένεσις τοῦ προβλήματος παρ' ἡμῖν. Ἐντεῦθεν εἶναι φανερόν, ὅτι ἡ Ἑλληνική Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία κατελήφθη «ἐξ ἀπίνης», ἥτοι ἄνευ ἱστορικῆς προειδοποιήσεως περὶ τῆς ἐπερχομένης νέας οἰκονομικοκοινωνικῆς καταστάσεως.

2. Τοῦτο συνέβη και γενικώτερον ἐν τῷ λαϊκῷ στοιχείῳ παρ' ἡμῖν. Διότι ἡ ἐμφανισθεῖσα κίνησις τῶν «κοινωνιολόγων», κατὰ τὰς ἀρχὰς ἰδία τοῦ Κ' αἰῶνος, ὑπῆρξεν «ἀνεδαφική» και «ἐξωθεν» παρεισδύσασα, ἥτοι ἄνευ προϋπαρχούσης ἐσωτερικῆς ὀργανικῆς ἐξελιξέως τοῦ οἰκονομικοῦ και κοινωνικοῦ ἐν Ἑλλάδι βίου. Τὸ τοιοῦτον φαινόμενον εἶναι γενικὸν παρ' ἡμῖν ἤδη τοῦλάχιστον ἀπ' αὐτῆς τῆς ἐπαναστάσεως και τῶν πρὸ αὐτῆς χρόνων. Οἱ Ἕλληνες παρουσιάζονται ἀγωνιῶντες, μήπως ὑστερήσωσι τῶν ἐν τῇ Δύσει, διὰ τοῦτο δὲ συνεχῶς μετὰ τῶν νέων τεχνικῶν ἐπιτευγμάτων παρουσιάζουσι διὰ τῶν ἐν τῇ Δύσει μετεκπαιδευμένων και ἅπαντας τοὺς νεωτερισμοὺς τῶν διανοητικῶν και λοιπῶν πνευματικῶν ἀντιλήψεων και ὅταν αὐταὶ ἀποτελῶσιν ἐξαιρέσιν και ὄχι κανόνα ἐν αὐτῇ τῇ Δύσει, χωρὶς νὰ λείπουν βεβαίως και αἱ περιπτώσεις εἰσαγωγῆς «ἀχρήστου ὑλικοῦ» ἐκ τῆς Δύσεως, τ.ἔ. ἰδεῶν και συστημάτων ἤδη δοκιμασθέντων και ὡς ἀχρήστων ἀποδοκιμασθέντων. Ἐὰν δὲ μάλιστα τύχη νὰ ὑπάρχουν ἐν τῇ Δύσει και «ὀργανωμένοι ἐπιχειρήσεις διαδόσεως ἰδεολογιῶν», τότε λίαν ἐυλόγως ἀνευρίσκονται και οἱ «ἀντιπρόσωποι», οἵτινες πρὸς τοὺς ἄλλοις ἱκανοποιῶσιν οὕτω και τὰς φιλοδοξίας των και τὴν ἀνάγκην νὰ εἶναι

«συγχρονισμένοι» και «προοδευτικοὶ» και ὄχι «καθυστερημένοι» και «ὀπισθοδρομικοὶ». Διὰ τοῦτο λοιπὸν εἰσῆχθησαν και εἰς τὴν Ἑλλάδα αἱ νέαι κοινωνιολογικαὶ θεωρίαι ὡς πολιτικὴ μᾶλλον μορφή δράσεως μετὰ «διεθνιστικοῦ χαρακτῆρος», εἴτα δὲ και ἐπὶ βραχὺ παρουσιάσθη και ἀκαδημαϊκὴ διδασκαλία τῆς κοινωνιολογίας καθόλου. Ὁ ἐκπρόσωπος μάλιστα τῆς ἔδρας ταύτης μετεπήδησε τάχιστα εἰς τὴν περιοχὴν τῆς πολιτικῆς. Ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν πάντως τῆς Δύσεως παρουσιάσθησαν ἐνωρὶς και ἐν Ἑλλάδι κοινωνιολογικὰ διαφέροντα, τῶν ὁποίων ὁ κύριος χαρακτήρ ὑπῆρξε και εἶναι πολιτικὸς και αἱ σχέσεις πρὸς τὰς ξένας (ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ) παρομοίας κινήσεις ἀρκούντως ζωηραὶ. Μελέτη τῶν παρ' ἡμῖν ὄρων και περιστάσεων οἰκονομικῆς και κοινωνικῆς ζωῆς δὲν παρουσιάσθη, ὥστε εἴτα νὰ εἶναι δυνατὴ και ἡ προσαρμογὴ τῶν γενικῶν ἀπαιτήσεων τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης, εἴτε ὡς χριστιανικῆς ἀπαιτήσεως και ἀρχῆς εἴτε ὡς ἔστω και ἐγχοσμιοκρατικῆς πρακτικῆς ἀρχῆς. Ἡ χριστιανικὴ συνείδησις τῶν λαϊκῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας ὡς πολιτευομένων δὲν φαίνεται λίαν ἐντονος ἐν τῇ σκέψει και τῇ δράσει, διότι τὰ συνθήματα και αἱ πρακτικαὶ «ὀδηγίαι» λαμβάνονται συνήθως «ἐξωθεν», ἥτοι εἰσάγονται ἐκ τῆς Δύσεως. Λέγομεν τοῦτο ἔχοντες ὑπ' ὄψιν και τὰς τελευταίας ἀκόμη περὶ «κοινωνικῶν λειτουργῶν» προσπαθείας, αἵτινες προδήλως ἀποτελοῦν ἐνεργείας ἐμπνεομένης ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ και ὡς πρὸς τὸν σκοπὸν και ὡς πρὸς τὴν μέθοδον, ἀφοῦ και οἱ δρώντες «ἔχουν μετεκπαιδευθῆ» ἐν τῇ Ξένη και ἄρα εὐλόγως ξένας μελέτας και ξένα πορίσματα και μεθόδους «εἰσάγουν» ἐκ τοῦ Ἐξωτερικοῦ.

3. Εἰδικώτερον ὡς πρὸς τὴν τῆς Ἐκκλησίας φροντίδα πρέπει νὰ ληφθῆ ὑπ' ὄψιν κατὰ πρῶτον, ὅτι τὴν «σκέψιν» αὐτῆς, ἥτοι τὸ ὄργανον αὐτοσυνειδησίας και αὐτοκριτικῆς και αὐτοκαθοδηγήσεως θεωρητικῆς ἀποτελοῦσιν αἱ Θεολογικαὶ Σχολαὶ και οἱ «Θεολόγοι» ἐπιστήμονες καθόλου, εἴτε εἶναι κληρικοὶ εἴτε εἶναι λαϊκοί. Τοῦτο βεβαίως νοητέον οὐχὶ ὡς ἐν τῇ φύσει τῆς Ὀρθόδοξου Ἐκκλησίας ὑπάρχον, ἀλλ' ὡς παροῦσα κατάστασις ἐξ ἐπιδράσεως τῆς Δύσεως. Δύναται λοιπὸν νὰ λεχθῆ, ὅτι αἱ Θεολογικαὶ Σχολαὶ παρ' ἡμῖν ἐξακολουθοῦσιν ἐξ ἐπόψεως ἐδρῶν και μαθημάτων νὰ εἶναι συγκεκροτημένα, πολὺ ὀλίγον λαμβάνουσαι ὑπ' ὄψιν τὰς πρακτικὰς ἀνάγκας τῆς Ἐκκλησίας ὡς Ἰδρύματος. Καὶ ἐν μὲν τῇ Δύσει ὑπάρχουν ἡ δημιουργοῦνται ἐκάστοτε θεσμοὶ ἔκτακτοι πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν ἐκάστοτε νέων ἀναγκῶν, ὥστε αἱ Θεολογικαὶ Σχολαὶ νὰ δύνανται νὰ παραμένωσιν ἐν τῇ αὐτῇ μορφῇ ἐργασίας χωρὶς ἡ Ἐκκλησία νὰ στερεῖται τῶν προκατηρητισμένων ὀργάνων της εἰς ἐκτέλεσιν τῶν νέων ἐργων της. Παρ' ἡμῖν ὁμως αἱ Θεολογικαὶ Σχολαὶ ἀποτελοῦσι τὸ «ἅπαντον» τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐκπαιδεύσεως ἀνωτάτης βαθμίδος, ἐξ ἧς τροφοδοτοῦνται και αἱ κατώτεροι. Θὰ ἔδει λοιπὸν νὰ ἐξετασθῆ ἐὰν και κατὰ πόσον ἡ παρεχομένη εἰς τοὺς τροφίμους τῶν Θεολ. Σχολῶν ἐκπαιδευσις ἀναποκρινηταὶ εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς Ἐκκλησίας, ἧς λειτουργοὶ γίνονται οἱ πτυχιῶχοι τῶν Θεολ. Σχολῶν. Θὰ ἔδει και ἡ Ἐκκλη-

σία να προβάλλη ἐκάστοτε τὰς ἀπαιτήσεις της καὶ νὰ ἀναμένῃ τὴν ἱκανοποίησιν αὐτῶν χάριν τῆς ἐπιτελέσεως τοῦ ἔργου της. Ὡς πρὸς τὴν «κοινωνιολογικὴν» σπουδὴν καὶ τὸν κοινωνιολογικὸν καταρτισμὸν τῶν μελλόντων τῆς ἐκκλησίας στελεχῶν ὁ κ. Μπρατσιώτης διὰ τῆς «Χριστιανικῆς κοινωνικῆς ἐνώσεως» καὶ τοῦ «Χριστιανικοῦ κοινωνικοῦ κύκλου», ἰδιωτικῶς ἔδρασε ἐν Ἀθήναις, ἐνῶ ἡ Θεολ. Σχολὴ ὡς ἴδρυμα δὲν παρουσιάσθη ἀμέσως ἐνδιαφερθεῖσα. Ἐν τῇ νεαρῇ Θεολογικῇ Σχολῇ Θεσσαλονίκης τὰ πράγματα παρουσίασαν ἄλλην τινὰ ἐξέλιξιν (δι' ἄλλους λόγους μὴ ἔχοντας καὶ τούτους ἄμεσον πρὸς τὴν γενικὴν ὡς ἀνωτέρω μνημονευθεῖσαν τῆς Θεολ. Σχολῆς φροντίδα), ὥστε ἀπὸ τοῦ 1955 νὰ ὑπάρχῃ ἐν αὐτῇ ἔδρα ἔχουσα ὡς ῥητῶς δηλούμενον περιεχόμενον τὴν «Χριστιανικὴν Κοινωνιολογίαν». Ἐκτὸς τούτου πρέπει νὰ μὴ ἀγνοηθῇ καὶ ἄλλη τις προσπάθεια πρὸς παροχὴν «κοινωνιολογικῶν» γνώσεων εἰς τοὺς λειτουργοὺς τῆς Ἐκκλησίας· εἶναι τὸ Πρόγραμμα μαθημάτων τῆς Σχολῆς Ἱεροκηρύκων κλπ. τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας (1947) καὶ τὸ Πρόγραμμα τῶν Ἀνωτέρων Ἐκκλησιαστικῶν Φροντιστηρίων (1945 καὶ 1947). Ἐν τοῖς Προγράμμασι τούτοις περιλαμβάνεται εἰδικῶς ἡ Κοινωνιολογία ὡς διδακτέον μάθημα, ὥστε ἐν προκειμένῳ νὰ εἶναι σαφές τὸ ἐκδηλωθὲν ἐνδιαφέρον πρὸς κοινωνιολογικὴν μόρφωσιν τοῦ κλήρου τῆς Ἐκκλησίας. Ἐν τῇ ἐφαρμογῇ τοῦ Προγράμματος ὁμως παρουσιάζεται ἡ ἔλλειψις τῶν διδασκόντων, ἥτοι τῶν δυναμένων νὰ διδάξωσι τὰ μαθήματα ταῦτα. Ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία προσέλαβε χάριν τῶν μετεκπαιδευθέντων τότε (διότι μόνον διετίαν λειτουργίας ἔσχεν ἡ Σχολὴ Ἱεροκηρύκων) πρόσωπον μὴ θεολόγον, ἀλλ' ἐν τοῖς Ἀνωτέροις Ἐκκλησιαστικοῖς Φροντιστηρίοις τίς ἔσται ὁ διδάξων, ἀφοῦ ἐν ταῖς Θεολ. Σχολαῖς δὲν ὑπάρχει εὐκαιρία σπουδῆς;

4. Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω πρόδηλον εἶναι ὅτι οἰαδήποτε σοβαρὰ ἀντιμετώπισις τῶν συγχρόνων οικονομικοκοινωνικῶν προβλημάτων τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας δέον νὰ ἀρξῆται ἀπὸ τῆς σοβαρᾶς ἐπιστημονικῆς μελέτης αὐτῶν. Τοῦτο θὰ εἶδει νὰ γίνῃ πρῶτον ἐν τοῖς ἐπιστημονικοῖς ἰδρύμασι τῆς Ἐκκλησίας, εἴτε ἐν τοῖς ὑπάρχουσιν εἴτε ἐν ἰδρυθησομένοις. Διότι ἄνευ (γνώσεως) δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρχῃ καὶ «γνώμη» σοβαρά. Ἡ συστηματικὴ αὕτη μελέτη θὰ εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ ἔχῃ ὡς ἀφετηρίαν καὶ κυρίαν βάσιν τὴν περὶ τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης διδασκαλίαν, ἧς ἡ συγχρονισμένη ἐφαρμογὴ νὰ ἐπιδιώκηται κατὰ τὰς ἐκάστοτε μεταβληθμένας ἢ μεταβαλλόμενας οικονομικοκοινωνικὰς περιστάσεις καὶ τοὺς ἄλλους διαβιώσεως τῶν τῆς Ἐκκλησίας μελῶν καὶ τῆς Ἐκκλησίας καθόλου. Ἐφ' ὅσον δὲ ἄλλοι λαοὶ καὶ ἐν ἄλλαις χριστιανικαῖς κοινωνίαις καὶ ἐκκλησίαις ἔχουν προηγηθῇ εἰς τὴν διαβίωσιν ὑπὸ τὰς αὐτὰς ἢ ὁμοίας περιστάσεις, εἶναι ἀπόλυτος ἀνάγκη νὰ περιληφθῇ καὶ ἡ μελέτη τῆς ἐκείνων πείρας, ὥστε οὐχὶ κατὰ «Προκρούστειον» μέθοδον, ἀλλὰ κατὰ λόγον ἀρχῶν καὶ συγκεκριμένων ἐκάστοτε περιστάσεων νὰ γίνηται ἐκμετάλλευσις αὐτῆς· διότι ἡ «ἡμιμάθεια» ἀρχὰς καὶ μεθόδους ἰσχυρῶς ἀλλάχου καὶ ὑπὸ διαφόρους ἄλλους

Ο ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ Κ. ΦΡΗΝΤΡΙΧ ΧΑΪΛΕΡ ΚΑΙ Η ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Τῇ 6ῃ καὶ 8ῇ Ἀπριλίου ἐ. ἔ. ὁ παγκοσμίου φήμης Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Marburg καὶ Πρόεδρος τῆς Ὀρησκαιολογικῆς Ἐνώσεως τῆς Γερμανίας κ. Friedrich Heiler (Φρήντριχ Χαΐλερ), ὅστις εἶναι εἰς ἐκ τῶν κορυφαίων Ὀρησκαιολόγων ὁλοκλήρου τοῦ κόσμου, κληθεὶς ὑπὸ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἔδωκεν ἐν τῇ Μεγάλῃ Αἰθούσῃ αὐτῆς δύο διαλέξεις ἐπὶ τῶν θεμάτων: 1) «Ἡ συμβολὴ τῶν Ὀρησκαιῶν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἰδέας τῆς ἀνθρωπότητος καὶ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ» καὶ 2) «Ἡ ἰδέα τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ Μυστικισμῷ». Ὡσαύτως ὁ κ. Καθηγητῆς ἔδωκε 4 διαλέξεις ἐν Θεσσαλονικῇ κατόπιν προσκλήσεως τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

Εἰς πάσας τὰς ὁμιλίας αὐτοῦ, αἵτινες μετεφράζοντο Ἑλληνιστί, ὁ Καθηγητῆς κ. Heiler ἐξεδήλωσεν ἐπιεικῆ μῆνιν, οὐ μόνον τὴν βαθυτάτην γνώσιν περὶ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ τὴν βαθεῖαν ἀγάπην καὶ τὸν θαυμασμόν, τὸν ὁποῖον οὗτος τρέφει δι' αὐτήν. Χαρακτηριστικώτατοι ὑπῆρξαν οἱ πρόλογοι τῶν ἐν Ἀθήναις δοθεισῶν διαλέξεων αὐτοῦ.

Ὁ Πρόλογος τῆς πρώτης διαλέξεως ἔχει ὡς ἐξῆς :

«Τὸ ὅτι σήμερον σὰς ὁμιλῶ, δὲν εἶναι μόνον μία χαρὰ, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐκπλήρωσις ἐνός νεανικοῦ μου ὀνείρου. Ἡ πατρικὴ μου πόλις, τὸ Μόναχον, διὰ τῶν οἰκοδομημάτων τοῦ μεγάλου φιλέλληρος βασιλέως Λουδοβίκου Α' τῆς Βαυαρίας ἔχει προσλάβει μίαν ἑλληνικὴν ἀνάταν». Διὰ τοῦτο χαρακτηρίζεται ὡς «αἱ Ἀθῆναι τοῦ (ποταμοῦ) Ἰσαρ». Ἦδη ὡς παιδί ἔκαμνον περίπατον εἰς τὰ ἐκεῖ προπύλαια, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀπομίμησις τῶν Ἀθηναϊκῶν, καὶ ἔβλεπον τὰς πολυαριθμοὺς εἰκόνας ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν ἀπελευθερω-

μεταφέρει καὶ θέλει νὰ ἐφαρμόσῃ καὶ ἐπὶ ἄλλων πραγματικῶν καταστάσεων, ὡς παρ' ἡμῖν λίαν συνήθως συμβαίνει. Διότι οὐδέποτε καὶ οὐδὲν ἐν τῷ πραγματικῷ κόσμῳ τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς καὶ δράσεως ἐπαναλαμβάνεται ἀπολύτως τὸ αὐτό.

5. Ἀφοῦ δημιουργηθῶσιν αἱ πραγματικαὶ προϋποθέσεις τῆς σπουδῆς τῶν κοινωνικοοικονομικῶν φαινομένων παρ' ἡμῖν καὶ ὑπάρξουν οἱ «εἰδήμονες», τότε θὰ εἶναι δυνατόν καὶ θὰ πρέπει νὰ γίνῃται ἀνταλλαγὴ γνώμων καὶ ἐκάστοτε μετὰ μελέτην καὶ ἐν συμβουλίῳ ἐξέτασις τῶν προβλημάτων καὶ νὰ παρέχωνται αἱ «πρακτικαὶ» συμβουλαι εἰς τὰ διοικητικὰ τῆς Ἐκκλησίας ὄργανα πρὸς ἐφαρμογὴν τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης. Δὲν νομίζομεν, ὅτι δὲν πρέπει νὰ προσέξῃ τις τὸν κίνδυνον τῆς «εἰρασιτεχνικῆς» ἀντιμετωπίσεως τῶν μὴ ἐπαρκῶς μελετηθέντων προβλημάτων· διότι ὡς λίαν ὀρθῶς λέγει ὁ ἱερός Χρυσόστομος, «βέλτιον ἀγνοεῖν καλῶς ἢ γινώσκειν κακῶς».

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΕΞΑΡΧΟΣ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

τικῶν ἀγώνων, αἰτινες εὐρίσκοντο εἰς τὰς στοὰς καὶ τὰ περιστύλια τοῦ βασιλικοῦ κήπου. Ἐκ τοῦ στόματος τοῦ πατρὸς μας ἤκουσα ἤδη ἑνωρὶς περὶ τοῦ Βαυαρῶν πρίγκιπος Ὁθωνος, ὁ ὁποῖος ἔγινεν ὁ πρῶτος βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος. Ὁ πατὴρ μου ἐπίσης με ἀδήγησεν εἰς τὸν ναόν, τὸν ὁποῖον ὁ βασιλεὺς Λουδοβίκος Α' εἶχε χαρίσει εἰς τὴν Ἑλληνικὴν—Ὁρθόδοξον κοινότητα, καὶ μοῦ ἐξήγησεν, ὅτι ἐκτὸς τῆς Λατινικῆς ὑπῆρχε καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία. Τότε ἀκριβῶς ἐγεννήθη ἡ ἀγάπη μου διὰ τὴν Ἀνατολικὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν καὶ διὰ τὴν πλουσίαν λατρείαν τῆς. Ἡ προσωπικὴ μου συνάντησις με Ὁρθοδόξους ἐπισκόπους καὶ θεολόγους εἰς τὰ μεγάλα ἐκκλησιαστικὰ συνέδρια τῆς Στοκχόλμης καὶ τῆς Λωζάννης με ἐβοήθησεν, ἵνα εἰσδύσω βαθύτερον εἰς τὸ πνεῦμα τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία μοῦ ἐφάνη, ὅτι εἶναι ἡ Ἐκκλησία τοῦ Ἰωάννου, ἥτις εἶναι σύνθεσις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης τοῦ Πέτρου καὶ τοῦ Παυλείου Προτεσταντικοῦ Χριστιανισμοῦ. Διὰ τὴν σύνθεσιν ταύτην ἠγωνίσθη καθ' ὅλην τὴν ζωὴν μου καὶ ἐφρόντισα νὰ νήθω ὅλον ἐν καὶ περισσότερον τὴν προφητείαν τοῦ δραματιστοῦ τοῦ Μεσαίωνος ἠγούμενου Ἰωακείμ von Fiore περὶ τῆς Ἰωαννείου Ἐκκλησίας τοῦ μέλλοντος, ὅπως αὕτη συνελήφθη πάλιν ὑπὸ τῆς διανοίας τῶν Γερμανῶν σοφῶν Lessing καὶ Schelling καὶ κατόπιν τοῦ Ρώσου θρησκευτοφιλοσόφου Βλαδιμήρου Solowiew. Ἐξ αὐτοῦ τοῦ κύκλου τῶν σκέψεων καὶ παραστάσεων ὁρμώμενος, τόσον ἐν τῇ Οἰκουμενικῇ Κινήσει, ὅσον καὶ ἐν τῇ Λειτουργικῇ μεταρρυθμιστικῇ κινήσει τοῦ Γερμανικοῦ Προτεσταντισμοῦ, κάμνω σθεναρῶς τὴν ὑπόμνησιν περὶ τῆς ἀνάγκης τοῦ προσανατολισμοῦ πρὸς τὴν Ἀνατολικὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν. Ἐξ αὐτῶν θὰ κατανοήσητε, ὅτι ἡ ἀτμόσφαιρα αὐτὴ δὲν μοῦ εἶναι ξένη, ἀλλ' εἶναι ἐν τμήμα τῆς πνευματικῆς μου πατρίδος».

Ὁ Πρόλογος τῆς δευτέρας διαλέξεως ἔχει ὡς ἀκολούθως :

«Ὅταν μετὰ τὴν ἀφίξίν μου εἰς Ἀθήνας ἀνηρχόμην πρὸς τὸν Ἀρειὸν Πάγον διὰ τῆς ὁδοῦ τοῦ Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου, ἠσθάνθην ἐν ιδιότυπον συναίσθημα. Συχνάκις εἶχον βαδίσει πνευματικῶς τὴν ὁδὸν αὐτήν, ὅταν ἠκολούθουν τὸν λυτρωτικὸν δρόμον τῆς καθάρσεως, τῆς ἐλλάμψεως καὶ τῆς ἐνώσεως, ἰδίως εἰς τὰ ἔργα τοῦ μεγάλου ἀγνώστου, ὁ ὁποῖος ἔλαβε τὸ ὄνομα τοῦ Διονυσίου τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων. Ἐναντίον τῆς κριτικῆς τῆς νεωτέρας προτεσταντικῆς ἱστορίας τῶν δογμάτων ὑπερήσπισα κρατερῶς τὸν μυστικὸν αὐτὸν θεολόγον καὶ ἐτόνισα, ὅτι οὗτος δὲν εἶναι εἰς ἄνευ πρωτοτυπίας ἀντιγραφῆς τῶν νεοπλατωνικῶν ἔργων ἢ εἰς τολμηρὸν πλάστογράφον, ὅστις ἐξηπάτησε διὰ τῶν αἰώνων τὴν Χριστιανωσύνην, ἀλλ' εἰς πλήρη χάριτος μυστικὸς διανοούμενος, ὁ ὁποῖος ἐδημιούργησε τὴν γέφυραν μεταξὺ τοῦ μυστικισμοῦ τοῦ Πλωτίνου καὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Μυστηρίων καὶ τοιοῦτοτρόπως συνήνωσεν εἰς μίαν ἐνότητα τὴν περὶ θεώσεως ἰδέαν τῆς νεοπλατωνικῆς ἀσκήσεως καὶ τοῦ νεοπλατωνικοῦ μυ-

ΟΙ ΣΚΟΠΟΙ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΚΑΤΗΧ. ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΕΙΣ ΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΝ

Τὸ ἔργον τοῦ Κατηχητικοῦ Σχολείου εὐρίσκεται ἐντὸς τῆς περιοχῆς τῆς παιδαγωγικῆς ἐπιστήμης. Πλὴν τῆς ζώσης Χριστιανικῆς ἡμῶν πίστεως καὶ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ διὰ τὴν κατήχησιν τῆς Νεολαίας ἡμῶν, δέον ὅπως διακρίνη ἡμᾶς καὶ ἀφοσίωσις εἰς τὰς πνευματικὰς ἀξίας τοῦ λαϊκοῦ ἡμῶν πολιτισμοῦ, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἀναβλύζει τὸ Ἑλληνορθόδοξον βίωμα.

Κατὰ τὸ παιδαγωγικὸν σύστημα τοῦ εὐλογημένου ἐκείνου Ἐρρίκου Πεσταλότσι τὸ σχολεῖον ἀπευθύνεται εἰς τὸν νοῦν, εἰς τὴν καρδίαν καὶ εἰς τὰς χεῖρας τοῦ μαθητοῦ.

Ὁ Ἀμερικανικὸς πραγματισμὸς τοῦ John Dewey, τοῦ ὁποίου αἱ φιλοσοφικαὶ ἰδέαι περὶ ἀγωγῆς κυριαρχοῦν εἰς τὰ Ἀμερικανικὰ σχολεῖα, ἔθα φοιτῶσι καὶ τὰ τέκνα ἡμῶν, καλλιεργεῖ τὸν νοῦν καὶ τὰς χεῖ-

στικισμοῦ μετὰ τὴν περὶ θεώσεως ἰδέαν τῆς ἀπλῆς πίστεως περὶ τῆς ἐνσαρκώσεως τοῦ Λόγου».

Οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ Γερμανοῦ σοφοῦ, ἐξ ὧν φαίνεται ἡ βαθεῖα ἐκτίμησις αὐτοῦ πρὸς τὴν Ἁγίαν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, εἶναι κατὰ πάντα σύμφωνοι πρὸς τὴν καθ' ὅλου μακροχρόνιον ἐπιστημονικὴν διδακτικὴν καὶ συγγραφικὴν αὐτοῦ δράσιν. Ὁ κ. Heiler ἐκφράζεται περὶ τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας μετὰ θαυμασμοῦ τόσον ἐν ταῖς Πανεπιστημιακαῖς παραδόσεσιν, ὅσον καὶ ἐν ταῖς ποικίλαις συγγραφαῖς αὐτοῦ. Οὕτω π. χ. ἐν τῷ ὀγκωδεστάτῳ ἔργῳ αὐτοῦ «*Archaische* Ἐκκλησία καὶ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία» («*Urkirche und Ostkirche*», München 1937, σελίδες 608), διὰ τοῦ ὁποῖου παρουσίασεν εἰς τὴν Δύσιν τοὺς θησαυροὺς τῆς Ὁρθοδοξίας, γράφει μετὰξὺ ἄλλων τὰ ἑξῆς :

«Ὅσον βαθύτερον ὁ ἀπροκατάληπτος Χριστιανὸς καὶ Θεολόγος τῆς Δύσεως εἰσχωρεῖ εἰς τὴν σκέψιν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, τόσον ἰσχυρότερον συγκινεῖται ἐκ τοῦ πλοῦτος (*Reichtum*) καὶ τῆς ἐσωτερικότητος (*Innerlichkeit*) αὐτῆς» (σ. 545).

«Ἡ Χριστιανωσύνη τῆς Ἀνατολῆς εἶναι μία θαυμασία μάρτυς (*wunderbare Zeugin*) τῆς Μιάς, Ἁγίας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας» (σελ. 553).

Ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ «ζῆ τὸ Ἐθαγγέλιον τῶν πρώτων χριστιανικῶν χρόνων (*das urchristliche Evangelium*) καὶ μάλιστα μετὰ μίαν ἀγνότητα καὶ δύναμιν, ἡ ὁποία κάμνει κατάπληξιν εἰς τὸν Δυτικὸν Προτεσταντισμὸν μετὰ τὸν συχνάκις τόσον στενὸν καὶ ὀχρὸν θεωρητικὸν Χριστιανισμὸν του» (σελ. 558).

«Ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία παραμένει μέχρι σήμερον τὸ Καταφύγιον τοῦ Ἐθαγγελίου καὶ πηγὴ Ἐθαγγελικῆς ζωῆς» (σελ. 559).

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ, δ. Θ.

Καθηγητῆς τοῦ Κολλεγίου Ἀθηνῶν

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

Ευχόμεθα δλοφύχως.

Ἡ ἀπελευθέρωσις τοῦ Μακαρίου ἀπέδειξε, διὰ μίαν ἀκόμη φοράν, τὴν ἀκαταμάχητον δύναμιν τῆς Ἐλευθερίας, τὴν ἱερότητα τῆς ὁποίας οὐδεὶς — ὅσον-δήποτε καὶ ἂν εἶναι ἰσχυρὸς—δύναται νὰ παραβιωρῇ. Οὔτε καὶ ν' ἀναστείλῃ τὴν προοδευτικὴν τῆς ἀδιάκοπον πορείαν.

Ὅπως εἶπεν ὁ ἀθάνατος Σοφοκλῆς «Νόμοι ὑψίποδες» διακυβεροῦν τὴν ζωὴν μας αὐτῆν. Καὶ «μέγας ἐν τούτοις Θεός».

Εἰς τὴν ἀντινομίαν δὲ μεταξὺ Ἐλευθερίας καὶ Ἀναγκαιότητος καὶ μεταξὺ τῆς παθητικῆς ὑποταγῆς εἰς τὴν ἐξωτερικὴν βίαν καὶ τῆς ἐλευθέρας δημιουργικῆς κινήσεως τῆς ψυχῆς, ἡ διαπίστωσις τῆς ἀνθρωπίνης ἐμπειρίας εἶναι, ὅτι τὸ πνεῦμα ὑποτάσσει τελικῶς καὶ κατακτᾷ τὴν ὕλην. Εἶναι δὲ λυπηρόν, ὅτι τὴν αὐτόφωρον αὐτὴν ἀλήθειαν ἐπιμένουν νὰ τὴν ἀγνοοῦν λαοὶ προηγμένοι, ὅπως οἱ Ἄγγλοι, μὲ ἀστόχους Κυβερνητικὰς ἐνεργείας καὶ ἐκδηλώσεις.

Ἀπέδειξεν ἐπίσης ἡ ἀπελευθέρωσις του καὶ τὴν Αἰωνιότητα καὶ τὸ ἀμετάβλητον τῆς Ἑλληνικῆς Φυλῆς. Διότι τὸ μεγαλειῶδες καὶ συγκλονιστικὸν ὄντως θέαμα τοῦ ἀπείρου πλήθους, τὸ ὁποῖον ὑπεδέχθη ἐνθουσιῶν τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Μακάριον, ὑπῆρξεν ὁ ἀπτόξ καὶ συγκινητικώτατος συμβολισμὸς τοῦ ψυχικοῦ κόσμου τοῦ Ἑλλήνος, πὸν ἐξεδηλώθη, μὲ τόσην ἔμφρασιν καὶ τόσην ἔντασιν, ὡς πραγματικὴ λατρεία πρὸς τὴν Ἐλευ-

θερίαν. Καὶ ἐκηρύχθη τόσον μεγαλειωδῶς ἀλληλέγγυος πρὸς τὸν ἐπανακάμψαντα ἐξόριστον.

Ἀλλὰ καὶ ἡ συγκίνησις καὶ ὁ σημειωθεὶς συναγερομὸς τῶν Ἑλλήνων τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Μαδαγασκάρης κατὰ τὴν ἐκεῖθεν διέλευσιν τοῦ Μακαρίου, ἀποδεικνύει τὴν δύναμιν τοῦ ἐν διασπορᾷ Ἑλληνισμοῦ, ἀλλὰ καὶ τὰς μεγάλας ὑποχρεώσεις τοῦ Κράτους πρὸς τοὺς ἀγνοουμένους σχεδὸν ἀποδήμους τούτους Ἑλληνας.

Ἐπιβεβαιώνει δὲ καὶ ποία εἶναι ἡ ἀπροσμέτρητος ἠθικὴ δύναμις τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας. Εὐχόμεθα δὲ δλοφύχως νὰ γίνῃ τοῦτο δίδαγμα εἰς τὴν πολιτικὴν μας Ἠγεσίαν καὶ νὰ χαραχθῇ μὴ νέα ἐντελῶς γραμμῇ ἀντιμετωπίσεως τῶν διαφορῶν προβλημάτων τῆς.

Εὐτυχῆς πρωτοβουλία.

Ὁ εὐσεβὴς Ἑλληνικὸς λαὸς ἐξεδήλωσε καὶ πάλιν τὴν ἔμφρον καὶ θερμὴν του θρησκευτικότητα, τόσον κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος, ὅσον καὶ κατὰ τὴν «ἐορτὴν τῶν ἐορτῶν» του, τὴν ζωοποιὸν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου.

Κατάμεστοι ἦσαν ὅλοι οἱ ἱεροὶ ναοὶ τῆς Πρωτευούσης καὶ τῶν ἐπαρχιῶν ἀπὸ περικνὸν ἐκκλησίασμα πιστῶν, πὸν μὲ πραγματικὴν κατάνυξιν παρηκολούθει τὰς ψαλλομένας ὑπερόχους ὕμνωδιας. Διότι ὁ Ὁρθόδοξος λαὸς μας θρησκευέται εὐκρινῶς καὶ γνησίως. Καὶ ὄχι μόνον δὲν ταράσσουν τὴν συνειδήσιν του οἰασ-

ρας τοῦ μαθητοῦ, ἀφήνει δὲ τὴν καλλιέργειαν τοῦ ψυχικοῦ ἀγροῦ εἰς τὸ Κατηχητικὸν Σχολεῖον.

Ποῖον ὅμως πρέπει νὰ εἶναι τὸ ἰδανικὸν τοῦ Ἑλληνορθοδόξου Κατηχητικοῦ Σχολείου εἰς τὸ ἐξωτερικόν;

Εἰς τὴν Πατρίδα ἡμῶν Ἑλλάδα, ἔνεκα τῶν κακῶν αὐτῆς γειτνιάσεων καὶ τῆς ἐπικινδύνου διὰ τὴν ἀσφάλειάν τῆς γεωγραφικῆς αὐτῆς θέσεως, τὸ Δημόσιον καὶ τὸ Κατηχητικὸν Σχολεῖον καλλιεργοῦν, πλὴν τοῦ θρησκευτικοῦ ἰδανικοῦ, καὶ τὸ τῆς ἡρωϊκῆς ζωῆς καὶ φιλοπατρίας καὶ τὴν τάσιν πρὸς τὸ ὄνειρον καὶ τὸν μῦθον, ὡς πηγὰς τῆς πνευματικῆς καὶ ἡρωϊκῆς ζωῆς.

Εἰς τὴν Ἀμερικὴν ὁ ἄκρατος ὀρθολογισμὸς καὶ ἡ μηχανοκρατία δὲν ἀφήνουν χῶρον εἰς τὴν ψυχὴν διὰ τὸν μῦθον καὶ τὸ ὄνειρον, περιεχόμενον τῶν ὁποίων θὰ εἶναι τὸ ἀνώτερον ἰδανικὸν τῆς ζωῆς. Ἐδῶ τῇ συνεργασίᾳ τοῦ νοῦ καὶ τῶν χειρῶν τὰ πάντα εἶναι πρᾶξις. Ἐὰν λείψῃ καὶ τὸ πνεῦμα τῆς Ἁγίας Γραφῆς, πνευματικὰ βάρη καὶ ἰδανικὰ θεωρητικοῦ βιώματος δὲν ὑπάρχουν διὰ τὸν φύσει ἀγαθὸν κοινὸν Ἀμερικανόν.

Ἐντὸς τοῦ ψυχοπνευματικοῦ αὐτοῦ κλίματος ζῆ τὸ παιδί, τὸ ὁποῖον θὰ ἔλθῃ εἰς τὸ Ἑλληνορθόδοξον Κατηχητικὸν Σχολεῖον, μὲ σκοπὸν νὰ καλλιεργήσωμεν εἰς αὐτὸ τὰ ἐσωτερικὰ κίνητρα πρὸς μίαν Χρι-

στιανικὴν καὶ χαρούμενην ζωὴν. Πηγὰι δὲ τῆς κατηχησεως δὲν δύναται νὰ εἶναι ἄλλαι ἀπὸ τὴν Ἁγίαν Γραφήν, τὴν Ἱερὰν Παράδοσιν, τὴν Ἐθνικὴν ἡμῶν Ἱστορίαν καὶ τὴν Δογματικὴν. Εἶναι ὅμως;

Θὰ εἶναι μέγιστον σφάλμα, τὸ ὁποῖον θὰ μαρτυρῇ τὴν ἀνικανότητα ἡμῶν, ἐὰν ἐγκαταλείψωμεν τὰς ἐθνικὰς ἡμῶν πηγὰς, ἤτοι τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ Σχολεῖον τοῦ Ἐξωτερικοῦ, εἰς ἀνθρώπους ἀμοίρους ζωῆς φυλετικῆς συνειδήσεως, οἱ ὁποῖοι ὑπὸ τὸ πρόσχημα «τῆς προσαρμογῆς εἰς τὸ ψυχοπνευματικὸν κλίμα τοῦ τόπου, εἰς τὸ ὁποῖον ζῶμεν», κρύπτουν τὴν ψυχικὴν αὐτῶν αὐτομόλησιν εἰς ὅ,τι δὲν συντελεῖ εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῶν Ἐθνικῶν ἡμῶν ἐπιδιώξεων, ὡς ἀποδήμου Ἐκκλησίας.

Ὁ Ἑλληνισμὸς τοῦ ἐξωτερικοῦ ζῆ καὶ προσδεύει εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν καὶ πρέπει προθύμως νὰ προσφέρῃ κάθε θυσίαν εἰς τὴν θετὴν αὐτοῦ πατρίδα, ἀνήκει ὅμως εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ ἔθνους ἡμῶν καὶ δέον ὅπως καταβάλωμεν οἰανδήποτε συνειδητὴν προσπάθειαν, ἵνα διατηρῇ ἐν δράσει τὰ φυλετικὰ αὐτοῦ γνωρίσματα, τὴν θρησκείαν, τὴν γλῶσσαν καὶ τὸν λαϊκὸν αὐτοῦ πολιτισμόν.

Αὐτοὶ πρέπει νὰ εἶναι οἱ σκοποὶ τοῦ Ἑλληνορθοδόξου Κατηχητικοῦ Σχολείου εἰς τὸ Ἐξωτερικόν.

Ἱερεὺς ΖΑΝΟΣ ΓΟΥΓΟΥΤΑΣ
Mansfield, Ohio

δῆποτε φύσεως ἀμφιβολία ἢ δογματικαὶ ἀμφισβητήσεις. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἠθικὴ του καὶ πνευματικὴ του ὀριμότης ἔχει τοποθετήσῃ τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἰς τὸ κέντρον τῆς ψυχῆς του.

Τὴν θρησκευτικότητά του δὲ αὐτὴν τὴν ἐκδηλώνει πάντοτε ζωηρότερον κατὰ τὰς ἀγίας ἐορτὰς τοῦ Πάσχα. Καὶ διότι ἐμφυτος εἶναι ἡ ἔλξις του πρὸς πᾶν εὐγενὲς καὶ ὕψηλόν καὶ ἀγαθόν. Ἀλλὰ καὶ διότι ἰσως ἢ ἀνάμνησις τῶν παθημάτων τοῦ θείου μας Λυτρωτοῦ καθιστᾷ περισσότερο συνειδητὴν καὶ τὴν ἰδικήν του δραματικὴν παρουσίαν ἐπὶ τοῦ πλανήτου αὐτοῦ. Ἐπιπροσθέτως δέ, διότι εὐκρινῶς πιστεύει εἰς τὸν τελικὸν θρίαμβον τῆς Ἀληθείας, τὴν ὁποίαν ἐκπροσωπεῖ ὁ Ἀναστάς ἐκ τοῦ τάφου του Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ.

Ἐπῆρξε δὲ ἐξόχως εὐτυχῆς ἡ πρωτοβουλία τοῦ Μακαριωτάτου νὰ ἐπισκέπτεται, καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος, τοὺς ἱερὸς ναοὺς τῶν ἀκραίων συνοικισμῶν τῆς Πρωτευούσης μας, πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ὁποίους, διὰ πρώτην φορὰν ἐλαμπρύνοντο μὲ τὴν τιμητικὴν αὐτὴν παρουσίαν. Τὸ αὐτὸ δὲ ἐπραξάν κατ' ἐντολήν του καὶ οἱ βοηθοὶ Ἐπίσκοποι καὶ οἱ ἐνδημοῦντες Ἀρχιερεῖς.

Συγκινητικαὶ δὲ ὑπῆρξαν αἱ ἐκδηλώσεις τοῦ εὐσεβοῦς λαοῦ μας, παντοῦ ὅπου ἐνεφανίζοντο. Καὶ μεγίστη ἡ προκύψασα ὠφέλεια. Καθ' ὅσον οὐδεμία ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι ὅσον περισσότερο ἐνισχύεται ἡ πίστις τοῦ λαοῦ μας, τόσο περισσότερο θὰ μωροβολῇ τὸ Ἑλληνικὸν ἔαρ. Καὶ τόσο πλουσιωτέρα θὰ εἶναι ἡ εἰς εὐγενῆ ἔργα καρποφορία. Τὸ Πάσχα δὲ εἶναι σύμβολον Ἀγάπης, δι' ὅλους τοὺς Ἕλληνας. Καὶ κατὰ τὰς ἀγίας του ἡμέρας ἐκδηλοῦται ἐντονότερον καὶ βεβαιούται θερμότερον ἢ αἰσθησις τῆς ἀρχαίου θρησκευτικῆς καὶ ἐθνικῆς μας ἐνότητος.

Εὐχάριστον γεγονός.

Ἀποτελεῖ λίαν εὐχάριστον γεγονός, ὅτι τόσο ὁ ἡμερησίος, ὅσον καὶ ὁ περιοδικὸς τύπος τῆς Ἑλλάδος ἤρχισε νὰ κατανοῇ τὸν ζωτικώτατον ρόλον, τὸν ὁποῖον παίζει ἡ Ὁρθόδοξος Χριστιανικὴ πίστις εἰς τὴν ζωὴν τοῦ Ἔθνους μας. Δι' αὐτὸ πλείστα εἶναι ἐσχάτως τὰ δημοσιεύματα, ἅτινα ἀναφέρονται εἰς τὰ θέματα τῆς Θερησκείας καὶ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Ὅτως εἰς τὴν «Βραδυνήν» καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος τὸ κύριον ἄρθρον τῆς εἶχεν ἀφιερωθῆ εἰς τὴν δημοσίευσιν ὠραίων καὶ βαθυστοχάστων σκέψεων ἐπὶ τῷ Ἁγίῳ Πάθει καὶ τῷ Πάσχα.

Ὅσαύτως ἀξία θερμῶν συγχαρητηρίων εἶναι ἡ δημοσιογραφικὴ ἐκστρατεία, τὴν ὁποίαν ἀνέλαβον γνωστοὶ δημοσιογράφοι ἀπὸ τοῦ Πασχαλινοῦ φύλλου τοῦ «Ταχυδρόμου», διὰ νὰ προβάλλουν τὴν Ὁρθόδοξον πίστιν ὡς ἀνακαινιστικὴν ἐν τῷ κόσμῳ δύνανται καὶ διὰ νὰ καλέσουν πάντας τοὺς πνευματικοὺς καὶ πολιτικούς παράγοντας, ὅπως κατανοήσουν τὸν ἡγετικὸν ρόλον, τὸν ὁποῖον εἰς τὸ παρελθὸν διεδραμάτισε καὶ προώρισται νὰ διαδραματίσῃ ἡ Ὁρθοδοξία ἐν τῇ Οἰκουμένῃ.

Ἡ «Ἐκκλησία» χαίρει ὅλους ἰδιαιτέρως διὰ πάντα ταῦτα, καθ' ὅσον δὲν ἐπανεσεν ἀγωνιζομένη, ἵνα καταστήσῃ συνειδητὸν, ὅτι ἡ Ἁγία μας Ὁρθοδοξία, —περὶ τῆς ὁποίας τόσο ἐνθουσιωδῶς ἐκφράζεται ὁ κορυφαῖος τῶν Γερμανῶν Θερησκευολόγων κ. Heiler, ὡς ἀναφέρεται ἐν ἄλλῃ σελίδι τοῦ παρόντος τεύχους— ὄχι μόνον ἀποτελεῖ τὴν περισσότερο ζωογόνο καὶ ἀρωματώδη πνοὴν τῆς ἠθικῆς ἀναμορφώσεως τοῦ κόσμου, ἀλλ' εἶναι καὶ ἡ μεγίστη ἐθνοποιὸς μας δύναμις. Προβολὴ δὲ καὶ ἀκτινοβολία τῆς ταυτίζεται μὲ τὴν προβολὴν καὶ ἀκτινοβολίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους.

Αἰωνόβιος ἐθνικὴ παράδοσις.

Ἡ ἐφημερὶς «Κεφαλληνιακὸς Κήρυξ» ἀπευθύνει ἔκκλησιν πρὸς τὴν Κυβέρνησιν, ἵνα αὕτη ἔλθῃ ἀρωγὸς εἰς τὸ ἔργον τῆς ἀνοικοδομήσεως τῶν κατεστραμμένων ναῶν τῆς σεισμοπλήκτου Κεφαλληνίας. Ὡς τονίζεται ἐν τῷ σχετικῷ σημειώματι τῆς Ἐφημερίδος ταύτης, τὰ Ἐκκλησιαστικὰ Συμβούλια τῶν διαφόρων Ἐνοριῶν στεροῦνται παντελῶς πόρων καὶ μόλις καὶ μετὰ βίας ἀνταποκρίνονται εἰς τὰ τρέχοντα ἔξοδα αὐτῶν. Διὰ τοῦτο, ἂν δὲν βοήθησῃ ἡ Κυβέρνησις, «τὸν ἐρχόμενον χειμῶνα τὰ ξύλινα ἐκκλησιαστικὰ στέγαστρα θὰ ἔχουν σαπίσει καὶ δὲν θὰ ὑπάρχουν ἐκκλησιαστικοὶ χώροι οὔτε διὰ νὰ διαβάσουν τὴν νεκρώσιμον ἀκολουθίαν».

Πιστεύομεν, ὅτι ἡ δικαία καὶ συγκινητικὴ ἔκκλησις αὕτη θὰ τύχῃ τῆς δεούσης προσοχῆς ἐκ μέρους τῶν ἀρμοδίων. Ὡς ἐτονίσαμεν καὶ εἰς τὸ παρελθὸν δι' εἰδικῶν κηρίων ἄρθρον, γραφέντος ἐξ ἀφορμῆς παρομοίας ἐκκλήσεως, ἐκπεμπομένης ἐκ τῆς ὠραίας Ζακύνθου, ἡ ἀδιαφορία ἐπὶ τοῦ ζητήματος αὐτοῦ «ἀντιτίθεται βασικῶς πρὸς τὴν αἰωνόβιον ἐθνικὴν μας παράδοσιν. Κτίσματα τῶν Πολιτειῶν ἦσαν οἱ Παρθενῶνες. Καὶ οἱ διάφοροι περικαλλεῖς ναοὶ τῆς πολιᾶς μας ἀρχαιότητος». Τὸ «ἀπὸ Θεοῦ ἀρχεσθαι» ἦτο ἀπαράβατος ἀρχὴ καὶ ἔθος τῆς Φυλῆς μας εἰς πᾶσαν προσπάθειαν καὶ εἰς πᾶν ἔργον.

Συνεργασία Σχολείου καὶ Οἰκογενείας.

Νομίζομεν, ὅτι εἶναι κατὰ πάντα ἀξία ἐξάρσεως μία πρόσφατος Ἐγκύκλιος τοῦ κ. Ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας, ἀπευθυνομένη πρὸς τὸν ἐκπαιδευτικὸν κόσμον. Διὰ τῆς Ἐγκυκλίου ταύτης τονίζεται ἡ ἀνάγκη τῆς στενωτάτης συνεργασίας Σχολείου καὶ Οἰκογενείας καὶ συνιστᾶται οὐχὶ μόνον ἡ ἐκ μέρους τῶν καθηγητῶν καὶ διδασκάλων συνεργασία μὲ τοὺς ὑπάρχοντας συλλόγους τῶν γονέων, ἀλλὰ καὶ ἡ παρὰ τῶν πρώτων ἐνθάρρυνσις καὶ ἐνεργὸς ἐνίσχυσις τῆς δημιουργίας βιωσίμων συλλόγων γονέων.

Εἶναι τόσο μεγάλοι οἱ κίνδυνοι, εἰς τοὺς ὁποίους ὑπόκειται ἡ μαθητιῶσα νεολαία τῆς σημερινῆς ἐποχῆς, ὥστε μόνον ἡ ἐπιτυχῆς συνεργασία τοῦ σχολείου καὶ τῆς οἰκογενείας θὰ ἠδύνατο νὰ ἀποκροῖσῃ αὐτοὺς κατὰ τρόπον τελεσφόρον καὶ ἀποτελεσματικόν. Ἐπειτα καὶ εἰς τὸ ἔργον τῆς ἐξυμιάσεως τῆς παιδείας θὰ ἠδύνατο νὰ συντελέσουν σημαντικῶς οἱ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

'Ιερά Σύνοδος

'Αποστολική Διακονία. Τὸ Κεντρικὸν Συμβούλιον τῆς 'Αποστολικῆς Διακονίας συνελθὼν εἰς συνεδρίασιν κατὰ τὴν 4ην καὶ 11ην 'Απριλίου ἠσχολήθη μετὰ διάφορα ὑπηρεσιακὰ ζητήματα, ἀπεφάσισε δ' ὅπως ἡ λήξις τῶν μαθημάτων τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων γίνη κατὰ τὴν Κυριακὴν τῆς Σαμαρείτιδος (19ην Μαΐου).

Μητροπολιτικὸν Συμβούλιον. Τὸ Μ. Σ. τῆς 'Ιερᾶς 'Αρχιεπισκοπῆς 'Αθηνῶν συνήλθε τὴν 11ην παρ. μηνὸς ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Θεοφ. 'Επισκόπου Εὐρίπου κ. 'Αλεξίου καὶ ἠσχολήθη περὶ διάφορα θέματα τρεχούσης φύσεως.

'Αρχιεπισκοπὴ 'Αθηνῶν

— Τῆ 11ῃ 'Απριλίου ὁ Μακ. 'Αρχιεπίσκοπος ἐδέχθη τὸν 'Υπουργὸν Προεδρίας τῆς Κυβερνήσεως κ. Κ. Τσάτσου καὶ συνειργάσθη μετ' αὐτοῦ ἐπὶ μακρὸν.

Τῆ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐδέχθη τὸν 'Αρχηγὸν τοῦ Κόμματος τῶν 'Εθνοκοφρῶν κ. Τουρκοβασίλην. Ὡσαύτως προήδρευσε τοῦ Συμβουλίου τῆς 'Αποστολικῆς Διακονίας.

— Τῆ ἐπομένῃ (12) ἐδέχθη τὸν βουλευτὴν κ. Καρρέν, τὸν Δῆμαρχον Λαρίσης κ. Χατζηγιάννην μετ' ἐπιτροπῆς Λαρισίων σεισμοπαθῶν, τὸν Κον καὶ τὴν Καν Τσάτσου, καὶ τὸν ναύαρχον κ. Σακελλαρίου.

σύλλογοι τῶν γονέων, παρακολουθοῦντες τὸ ποιοὺν τῶν διδασκάλων καὶ τῆς παρεχομένης διδασκαλίας.

Δὲν πρέπει να λησμονώμεν, ὅτι ἡ συνεργασία σχολείου καὶ οἰκογενείας ἀποτελεῖ μίαν μακροαίωνα παράδοσιν διὰ τὸ ἔθνος μας, ἡ ὁποία ἀπεδείχθη τόσον ὠφέλιμος δι' αὐτό. Καὶ οὐδεὶς εἶναι δυνατὸν να ἀμφισβητήσῃ, ὅτι αἱ παραδόσεις πρέπει να συνεχίζονται καὶ να περιφρουρῶνται, διότι αὗται ἀποτελοῦν τὰ θεμέλια τῆς ἐθνικῆς ὑποστάσεως καὶ προόδου.

Παράδειγμα πρὸς μίμησιν

'Ανεγνώσαμεν τὴν "Ἐκθεσιν τῶν Πεπραγμένων τῆς Ὁρθοδόξου Φιλανθρωπικῆς Ἀδελφότητος «Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Ἐλεήμων» καὶ διεπιστώσαμεν μετὰ χαρᾶς, ὅτι τὸ φιλανθρωπικὸν ἔργον αὐτῆς εἶναι εὐρύ. Αὕτη, ἐκτὸς τῆς βοήθειας, τὴν ὁποίαν παρέσχεν εἰς ἄτομα, χρῆζοντα ἀμέσου περιθάλψεως, προέβη καὶ εἰς ἐξορμήσεις γενικωτέρας σημασίας.

Ἐκτὸς τούτου ἡ Ἀδελφότης καταβάλλει συντόνους προσπάθειαι, ἵνα ἀποκτήσῃ ἴδιον κέντρον φιλανθρωπίας, εἰς τὸ ὁποῖον να ὑπάρχῃ ξενῶν, λαϊκῶν ἐστιατόριον, στέγη ἀπόρων φοιτητῶν καὶ ἐργαζομένων νέων, αἴθουσα δι' ὀμιλίας καὶ ναῖδριον ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ἐλεήμονος, ὅστις μολοῦντι εἶναι εἰς ἕκ τῶν μεγάλων ἁγίων τῆς Ὁρθοδοξίας, στερεῖται ἐν τῇ Πρωτευούσῃ τῆς Ἑλλάδος ἰδίου ναοῦ.

'Ἡ ἐργασία τῆς Ἀδελφότητος ταύτης, ἡ ὁποία εἶναι μία ἐπιπρόσθετος ἐκδήλωσις τῆς καθ' ὅλον κοινωνικῆς δράσεως τῆς Ἐκκλησίας, εἶναι ἀξία παντὸς ἐπαίνου καὶ λαμπρὸν παράδειγμα πρὸς μίμησιν.

— Τῆ 13ῃ 'Απριλίου ὁ Μακ. 'Αρχιεπίσκοπος ἔσχε μακρὰν σύσκεψιν μετὰ τῶν Σεβ. Μητροπολίτου Θήρας κ. Γεωργίου, τοῦ Δ) τοῦ τοῦ 'Υπουργείου Δημ. Ἔργων κ. 'Αποστολοπούλου καὶ τῶν Νομικῶν Συμβούλων τοῦ Ο.Δ.Ε.Π. ἐπὶ διαφόρων ζητημάτων ἐνδιαφερόντων τὸν Ο.Δ.Ε.Π. Τῆ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐδέχθη τὸν βουλευτὴν κ. 'Ιατρίδην, τὸν Μητροπολίτην Κιτίου κ. 'Ανθίμου μετὰ τοῦ ἡγουμένου τῆς Μονῆς Κύκκου. Ἐν συνεχείᾳ ἔσχε μακρὰν σύσκεψιν μετὰ τοῦ ὑφυπουργοῦ 'Εσωτερικῶν κ. 'Αθανασίου. Ὡσαύτως ἐδέχθη τὸν Δῆμαρχον Ταύρου.

— Τῆ 14ῃ 'Απριλίου ἐπισκέφθη καὶ ἐπεθεώρησε τοὺς 'Ι. Ναοὺς Ἁγίου Θωμᾶ Γουδίου, Προφήτου Ἠλίου Παγκρατίου, Ἁγ. Νικολάου καὶ Παναγίας Καισαριανῆς.

Τὸ ἀπόγευμα τῆς ἰδίας ἡμέρας παρέστη εἰς τὴν ἐν τῇ πλατεῖᾳ Κοραῆ Πειραιῶς διανομὴν βιβλιαρίων προικοδοτήσεως ὑπὸ τῆς Α.Μ. τοῦ Βασιλέως. Ἐν συνεχείᾳ ἐχοροστάτησεν εἰς τὴν ἀκολουθίαν τοῦ Νυμφίου ἐν τῷ 'Ι. Ναῷ τοῦ Ἁγ. Νικολάου Κάτω Πατησίων.

— Τῆ 15 'Απριλίου ὁ Μακ. 'Αρχιεπίσκοπος ἐδέχθη τὸν Ἀντιπρόεδρον τοῦ Νομ. Συμβουλίου τοῦ Κράτους κ. Φραγκούλην, τὸν καθηγητὴν κ. Μαρινέττον, τὸν 'Υπουργὸν Προεδρίας τῆς Κυβερνήσεως κ. Κ. Τσάτσου, μεθ' οὗ καὶ συνειργάσθη ἐπὶ μακρὸν. Ἐπίσης ἐδέχθη τὸν Γεν. Γραμματέα τοῦ 'Υπουργείου Κοιν. Προνοίας κ. Μαντέλον ὡς καὶ τὸν Γραμματέα τῆς Ἐθναρχίας Κύπρου κ. Κρασιδιώτην.

Τὰς ἀπογευματικὰς ὥρας τῆς αὐτῆς ἡμέρας προήδρευσε συνεδρίασιν τοῦ Συμβουλίου τοῦ Κασσιματίου Κληροδοτήματος. Ἐν συνεχείᾳ μετέβη εἰς Κορυδαλλὸν καὶ ἐχοροστάτησεν εἰς τὴν Ἀκολουθίαν τοῦ Ὁρθρου τῆς Μ. Τρίτης ἐν τῷ 'Ι. Ναῷ Ἁγίου Γεωργίου.

— Τῆ ἐπομένῃ 16 'Απριλίου ἐπισκέφθησαν τὸν Μακ. 'Αρχιεπίσκοπον ὁ Κοσμήτωρ τῆς Θεολ. Σχολῆς Θεσ/νίκης κ. Μ. Σιώτης, ὁ ὑποδιοικητῆς τῆς Ἐθν. Τραπεζῆς κ. Παρασκευόπουλος, ὁ ὑπουργὸς τῆς Προεδρίας Κυβ/σεως κ. Κ. Τσάτσος, μεθ' οὗ ὁ Μακαριώτατος συνειργάσθη, ὁ Δ/της τῆς Α.Σ.Δ.Α.Ν. στρατηγὸς κ. Βλάσσης καὶ ὁ Ἀστυνομικὸς Διευθυντῆς κ. Γεωργίου.

Τὸ ἀπόγευμα ἐδέχθη τὸν κ. Ἄθ. Παράσχον, δ/τὴν τοῦ α' Ἐθν. Κήρυκος καὶ ἐν συνεχείᾳ ἐχοροστάτησεν ἐν τῷ 'Ι. Ν. Ἁγ. Τριάδος Βύρωνος.

— Τῆ πρωΐα τῆς 17ης 'Απριλίου, ὁ Μακ. 'Αρχιεπίσκοπος μετέβη ὡς γνωστὸν εἰς τὸ Ἀεροδρόμιον τοῦ Ἑλληνικοῦ πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου καὶ Ἐθναρχοῦ Κύπρου κ. Μακαρίου.

Τὸ ἑσπέρας τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἐχοροστάτησεν εἰς τὴν Ἀκολουθίαν τοῦ Ὁρθρου τῆς Μ. Πέμπτης ἐν τῷ 'Ι. Ναῷ τῶν Ἁγ. Ἀναργύρων Νέας Ἰωνίας, ἔνθα ἐκήρυξε τὸν Θεῖον Λόγον.

— Τῆ 18ῃ ἐδέχθη τὸν κ. Βασ. Ἰωαννίδην, Καθηγητὴν τοῦ Παν/μίου καὶ Γεν. Δ/τὴν Ἐρησκειμάτων τοῦ Ὑπ. Παιδείας.

Τὸ ἑσπέρας τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἐχοροστάτησεν εἰς τὸν Καθεδρικὸν Ναὸν τῆς Μητροπόλεως, συμπαραστατούμενος ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου πρ. Λήμνου κ. Βασιλείου καὶ τῶν Θεοφ. Ἐπισκόπων Εὐρίπου κ. Ἄλεξίου, Ρωγῶν κ. Διονυσίου, Μαραθῶνος κ. Δαμασκηνοῦ καὶ Σταυρουπόλεως κ. Πολυκάρπου.

— Τὴν ἐπομένην 19ην τρ. τὴν μὲν πρωΐαν ἐχοροστάτησεν εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν Ναὸν, ἔνθα καὶ ἐκήρυξε τὸν Θεῖον Λόγον, τὸ δὲ ἑσπέρας ἐχοροστάτησεν ἐν τῷ αὐτῷ ναῷ, βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ θεοφ. Ἐπισκόπου Εὐρίπου κ. Ἄλεξίου καὶ Σταυρουπόλεως κ. Πολυκάρπου.

— Τῆ 20ῃ 'Απριλίου προέστη τῆς Ἀκολουθίας τῆς Ἀναστάσεως, βοηθούμενος ὑπὸ τῶν Θεοφ. Ἐπισκόπων Εὐρίπου κ. Ἄλεξίου καὶ Μαραθῶνος κ. Δαμασκηνοῦ.

— Τῆ 21ῃ ἐτέλεσε τὴν ἀκολουθίαν τῆς Ἀγάπης ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ, βοηθούμενος ὑπὸ τῶν Θεοφιλεστάτων Ἐπισκόπων Εὐρίπου καὶ Μαραθῶνος. Ἐν συνεχείᾳ μεταβᾶς εἰς τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν διένειμε πασχάλινά αὐγά εἰς τοὺς πολυπληθεῖς ἐπισκέπτας. Ἀκολουθῶς ὁ Μακαριώτατος, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Θεοφ. Ἐπισκόπου Μαραθῶνος, ἐπεσκέφθη διαφόρους στρατιωτικὰς μονάδας καὶ τὴν Ἀστυνομίαν Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς.

— Τῆ 22α ὁ Μακ. ἐπισκέφθη περὶ τὴν μεσημβρίαν τὰς φυ-

λακός Καλλιθέας, όμιλήσας καταλλήλως πρὸς τοὺς κρατουμένους. Ἐν συνεχείᾳ μετὰ τοῦ ὑπουργοῦ Προεδρίας Κυβ/σεως κ. Κ. Τσάτσου μετέβη εἰς τὴν Ἱ. Μοῦνην Πεντέλης, ἐνθα καὶ παρέθεσε γυεῦμα πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου κ. Μακαρίου καὶ τῶν συνεφορίστων αὐτοῦ.

— Τῆ 24ῃ ἐπισκέφθησαν τὸν Μακ. ὁ ἐκπαιδευτικὸς Σύμβουλος κ. Παπαγεωργακόπουλος, ὁ Αὐτάρχης καὶ ἡ κα Λελοῦδα καὶ ὁ Ἀντιπρόεδρος τῆς Γερμ. Εὐαγγελ. Ἐκκλησίας κ. Στρέτενμπερτ.

— Ὁ κατόπιν ἐκκλήσεως τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου διενεργηθεὶς ἔρανος πρὸς ἐτοιμασίαν καὶ συλλογὴν «δεμάτων ἀγάπης» ὑπὲρ τῶν σεισμοπαθῶν τῆς Θεσσαλίας ἐσησεώσεν ἐπιτυχίαν. Οὕτως εἰς 166 ἔνορίας τῶν Ἀθηνῶν συνεκεντρώθησαν 45.169 ἀτομικὰ δέματα, ἅτινα ἐποποθετήθησαν εἰς 5116 σάκκους. Ἐκ τῆς ποσότητος ταύτης ἐστάλησαν εἰς Λάρισα 991 καὶ εἰς Βόλον 1605 σάκκοι. Ὡσαύτως εἰς Καρδίτσαν καὶ Φάρσαλα ἐστάλησαν 783 «μπάλες» ἱματισμοῦ. Ἡ ὑπόλοιπος ποσότης τῶν δεμάτων θὰ σταλῆ εἰς τοὺς σεισμοπαθεῖς ἐντὸς τῶν προσεχῶν ἡμερῶν. Ἐλλείπει χώρου εἰς τὰς ἀποθήκας τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν τὰ δέματα 38 ἔνοριων φυλάσσονται παρὰ τοῖς ἱεροῖς ναοῖς αὐτῶν.

— Τῆ 12ῃ Ἀπριλίου ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Λαρίσης καὶ Πλαταμῶνος κ. Δημήτριος ἀπέστειλεν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Μακ. Ἀρχιεπίσκοπον, ἐν ἣ γράφει τὰ ἑξῆς:

«Γνωρίζομεν εὐσεβῶς τῆ Ὑμετέρα Μακαριώτητι ὅτι ἀφίχθησαν ἐνταῦθα τὰ μερίμνη Ἀδῆς συγκεντρωθέντα ἐν Ἀθήναις δέματα ἐκδηλώσεως ἀγάπης καὶ συμπαθείας διὰ τοὺς σεισμοπλήκτους ἀδελφούς τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Λαρίσης, τὰ ὁποῖα χορηγήσει αὐτοκινήτων παρὰ τῆς ἐνταῦθα Μεραρχίας καὶ συνοδείας Κληρικῶν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως ἀπεστάλησαν εἰς τὰς σεισμοπλήκτους περιοχὰς πρὸς διανομήν.

Παρακαλοῦμεν δ' ὅπως δεχθῆ ἡ Ὑμετέρα Μακαριότης τὰς ἀπὸ βάρους καρδίας εὐχαριστίας ἡμῶν καὶ τοῦ Ποιμνίου, ὅπερ τὴν στοργὴν, μέριμναν καὶ συμπάθειαν ὑπὲρ αὐτοῦ ἐγγνωμόνως θὰ ἔχη ἀεὶ ἐν νῶ καὶ θὰ εὐχεται ὑπὲρ τῆς υγείας καὶ μακροημερεύσεως Ἀδῆς πάντοτε ἐπ' ἀγαθῶ τῆς Ἁγίας Μητρὸς ἡμῶν Ἐκκλησίας.»

— Τῆ 13ῃ Ἀπριλίου ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος ἔλαβεν ἐκ Καρδίτσας τὸ κάτωτι τηλεγράφημα, σταλὲν ἐκ μέρους τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Θεσσαλιώτιδος κ. Κυρίλλου, τοῦ Δημάρχου κ. Τζέλλα καὶ τοῦ Ἐργατικοῦ Κέντρου:

«Λαὸς Νομοῦ Καρδίτσας εὐγνωμονεῖ Ὑμετέραν Μακαριότητα δι' εὐγενῶς ἀποσταλέντα δέματα ἀγάπης. Στόπ. Διανομὴ τούτων ἀνακοφρίζει ἐνδεῆ Λαὸν πόλεως καὶ περιφέρειας, δοκιμασθέντα ὑπὸ σεισμῶν».

ΕΠΑΡΧΙΑΙ

Ἱερὰ Μητρόπολις Γυθείου καὶ Οἰτύλου

Καθ' ἃ γράφουσιν ἡμῖν ἐκ Γυθείου, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γυθείου καὶ Οἰτύλου κ. Φιλίμων, κατὰ τὴν διάρκεια τῆς Μεγ. Τεσσαρακοστῆς συνεκάλεσε δύο συνέδρια κληρικῶν, τὸ ἐν ἐν Κάμπω Ἀβίας καὶ τὸ ἕτερον ἐν Καρδαμύλῃ. Ἐν τοῖς συνεδρίοις τούτοις, εἰς ἃ ἔλαβον μέρος πάντες οἱ ἐφημέριοι τῶν δύο δήμων τούτων, ἀφ' ἑνὸς ὠμίλησαν ὁ Σεβασμιώτατος καὶ ὁ θεολόγος κ. Σμηγαδερός, ἀναπτύξαντες τὸ μεγαλεῖον τῆς ἱερωσύνης καὶ τὴν ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἀποστολὴν τοῦ κλήρου, καὶ ἀφ' ἑτέρου συνεζητήθησαν διάφορα ἐκκλησιαστικὰ θέματα, ἔχοντα σχέσιν πρὸς τὸ ἔργον τῶν ἱερέων.

Ἱερὰ Μητρόπολις Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου

Καθ' ἃ ἐπιστέλλουσιν ἡμῖν, ἡ ἀπὸ πενταμήνου ἀρξαμένη οἰκοδομὴ τοῦ νέου μεγάρου τῆς Μητροπόλεως συνετελέσθη. Διὰ τοῦτο μετεκομίσθησαν ἤδη εἰς αὐτὸ αἱ ὑπηρεσίαι αὐτῆς. Τὸ μέγαρον τοῦτο εἶναι τὸ τελευταῖον ἔργον τῆς ἐν τῇ Μητροπόλει ταύτῃ ὑπερτριακονταετοῦς οἰκοδομικῆς ἐνεργείας τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου κ. Χρυσοστόμου, διὰ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ ὁποῖου ὠκοδομήθησαν ἐκ θεμελίων ὀγδοήκοντα δύο ναοί. Οὕτως ἡ μὲν πόλις τῆς Καβάλας ἀπέκτησεν ὀκτὼ νέους ναοὺς, πλὴν τῶν διὰ τὰς θρησκευτικὰς ἀνάγκας κτιρίων τῆς Χριστιανικῆς Ἑστίας, τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ ἁγίου Σίλα καὶ πολλῶν

ἄλλων παρεκκλησίων καὶ προσκυνηταρίων. Οὐδὲν ἐξ ἄλλου χωρίου ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ ταύτῃ ἔμεινε ἀνεὺ νέας ἐκκλησίας, γνωστοῦ ὄντος ὅτι ἐν τῇ ὑπαίθρῳ μόνον εἰς δύο χωρία ἔλειτοῦργον ἀπὸ Τουρκοκρατίας ἐκκλησία. Οἱ ναοὶ τῆς ἐπαρχίας ταύτης πληροῦνται ἐκκλησιασματος, ἐνῶ τὸ κήρυγμα τοῦ θεοῦ λόγῳ ἀδιαλείπτως ἀκούεται ἐκ τοῦ στόματος πολλῶν ἱεροκηρύκων.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΣΕΡΒΙΑΣ

Ἀντιπροσωπεῖα τοῦ Συμβουλίου Πρωτοβουλίας διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῆς ἐν Σερβικῇ Μακεδονίᾳ Ὀρθόδοξου Ἐκκλησίας ἐπισκέφθη τὴν 10ῃν Ἀπριλίου τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Σερβικῆς Ὀρθόδοξου Ἐκκλησίας καὶ τὸν Πατριάρχην κ. Βικέντιον πρὸς ρύθμισιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων εἰς τὴν Δημοκρατίαν αὐτήν.

Ἡ ἀντιπροσωπεῖα ἀπετελεῖτο ἐκ τοῦ προέδρου Ποπόβσκυ, τοῦ γραμματέως Κλήμεντος Μαλέσκυ καὶ ἐξ ἑπτὰ ἐπιμελῶν τοῦ Συμβουλίου Πρωτοβουλίας. Αἱ συνομιλίαι διεξήχθησαν με ἀμοιβαίαν κατανόησιν.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ διωρίσθησαν εἰς τὰς τρεῖς ἐπισκοπὰς τῆς Σερβικῆς Μακεδονίας οἱ Πρωτοσύγκελλοι, τὰ μέλη τῶν Ἐπισκοπικῶν Δικαστηρίων καὶ τὸ προσωπικὸν τῶν ἄλλων ἐκκλησιαστικῶν ὑπηρεσιῶν.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐπίσκεψιν αὐτήν, ὁ Πατριάρχης κ. Βικέντιος προέβη εἰς τὰς ἑξῆς δηλώσεις πρὸς συντάκτην τοῦ Γιούγκοπρες:

«Μετὰ τὸν Β' Παγκόσμιον πόλεμον ἔγιναν μεταβολαὶ εἰς τὴν πολιτικὴν, κοινωνικὴν καὶ κρατικὴν ὀργάνωσιν τῆς Γιουγκοσλαβίας. Ἐσχηματίσθησαν αἱ Λαϊκῆ Δημοκρατίαι, μετὰ αὐτῶν δὲ καὶ ἡ τοιαύτη τῆς Μακεδονίας. Εἰς τὴν ἐπικράτειαν τῆς Δημοκρατίας αὐτῆς ἔμειναν τρεῖς ἐπισκοπαί: ἡ τῶν Σκοπίων — ἐκτὸς ἐνὸς τμήματός της ποῦ εὐρίσκεται εἰς τὴν Σερβίαν, ἡ τῆς Ἀχρίδος καὶ Βιτωλίων καὶ ἡ τοῦ Ζλετόβου καὶ Στρωμίτισης.

Οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ πιστοὶ τῆς (Σερβικῆς) Μακεδονίας ἐξέφρασαν τὴν ἐπιθυμίαν ὅπως τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα τακτοποιηθῶν εἰς τὴν Δημοκρατίαν τῶν ἐπὶ ἄλλης βάσεως. Διὰ νὰ ἱκανοποιηθῆ ἡ τάσις καὶ ἡ ἐπιθυμία αὐτὴ καὶ διὰ νὰ τακτοποιηθῶν τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα εἰς τὴν Μακεδονίαν, ἡ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας τῆς Σερβικῆς Ὀρθόδοξου Ἐκκλησίας ἔλαβεν ἀπόφασιν, καθ' ἣν ἡ Ἱερὰ Σύνοδος δύναται νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν χρῆσιν τῆς Μακεδονικῆς γλώσσης εἰς τὴν ἐπίσημον ἀλληλογραφίαν καὶ τὰ κηρύγματα ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς Ἀ.Δ. τῆς Μακεδονίας ὑπὸ τὸν ὅρον ὅτι ἡ σλαβωνικὴ θὰ παραμείνῃ ἡ γλώσσα τῆς λατρείας. Ἐκτὸς τούτου, ἐντὸς τῆς Ἀ.Δ. τῆς Μακεδονίας, δύναται νὰ χρησιμοποιῶνται σφραγίδες με τὸν ἐκκλησιαστικὸν θυρεὸν εἰς τὸ μέσον, γύρω δὲ με Κυρίλλιον ἐπιγραφὴν εἰς τὴν Μακεδονικὴν γλώσσαν: «Λ. Δ. Μακεδονίας, Ὀρθόδοξος Ἐπισκοπὴ (θεῖνα) ἐδρεύουσα εἰς (θεῖνα πόλιν) κ.τ.λ.»

Μετὰ ταῦτα ὁ Πατριάρχης κ. Βικέντιος ἀνεφέρθη εἰς τὴν ἀπόφασιν τῆς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας ὅπως, ἐν σχέσει με τὴν ἀναδιοργάνωσιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως εἰς τὴν Μακεδονίαν, ἐξετασθῶν τὸ ζήτημα τῆς ἐκλογῆς ἐπισκόπων γηγενῶν καὶ τὰ ἄλλα ζητήματα συμφώνως πρὸς τὰς προηγουμένας ἀποφάσεις της.

«Πρὸ τινῶν ἡμερῶν ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἐνέκρινε, κατόπιν προτάσεώς μου ὡς διοικούντος τὰς ἐπισκοπὰς τῆς Ἀ.Δ. τῆς Μακεδονίας, τὴν ἀναδιοργάνωσιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως, υἱοθετοῦσα τὰς προτάσεις καὶ τὰ αἰτήματα τοῦ Συμβουλίου Πρωτοβουλίας διὰ τὴν τελικὴν ρύθμισιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων εἰς τὴν Δημοκρατίαν αὐτήν. Συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ Καταστατικοῦ τῆς Σερβικῆς Ὀρθόδοξου Ἐκκλησίας, ἡ Ἱερὰ Σύνοδος καὶ τὸ Πατριαρχικὸν Διοικητικὸν Συμβούλιον ἔλαβον γνώσιν περὶ τῶν προσώπων εἰς τὰς ἐπισκοπικὰς διοικήσεις τῆς Ἀ.Δ. τῆς Μακεδονίας. Ἐλπίζω ὅτι με τὴν πραγματοποιήσιν τῶν προϋποθέσεων αὐτῶν, συμφώνως πρὸς τὴν ἀπόφασιν τῆς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας, θὰ τακτοποιηθῶν τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα εἰς τὴν Μακεδονίαν πρὸς γενικὴν ἱκανοποίησιν τῶν τῆς Σερβικῆς Ὀρθόδοξου Ἐκκλησίας, ὅσον καὶ τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ κλήρου τῆς Ἀ.Δ. τῆς Μακεδονίας.»

Ἐπί τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ὁ Πατριάρχης κ. Βικέντιος ἀπή-
θυσεν πρὸς τοὺς πιστοὺς καὶ τοὺς ἱερεῖς τῆς Σερβικῆς Μακε-
δονίας εἰδικὸν μήνυμα, τὸ ὁποῖον ἐκτὸς τῶν εὐχῶν ἐπὶ τῷ
Πάσχα περιέχει καὶ τὰ ἑξῆς:

«Ὅλοι ἀνεξαιρέτως ἐφέρομεν βαρέως τὴν διαίρεσιν καὶ τὴν
διαφωνίαν. Ὅλοι προσηυχόμεθα εἰς τὸν Θεὸν καὶ ἐποθοῦμεν
νὰ ἀρθῇ ὁ διχασμὸς καὶ νὰ ἐπανεέλθῃ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἡ
εἰρήνη, ἡ ὁποία εἶναι ἀναγκαία διὰ νὰ δυναθῇ νὰ ἐκπληρωσῇ
τὴν ἀποστολὴν, τὴν ὁποίαν τῆς ἀνέθεσεν ὁ Σωτὴρ.

Μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, μὲ τὴν θερμὴν συμπαράστασιν
τῆς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας καὶ τοῦ κλήρου καὶ τῶν πιστῶν
τῆς Ἀ.Δ. τῆς Μακεδονίας εὐρέθῃ ὁ τρόπος νὰ ἀποκατασταθῇ
ἡ τὸσον ποθητὴ καὶ ἀναμενιμὴ ἐνότης τῆς Ἐκκλησίας μας.

Ἀναδιωργανώθη ἡ ἐκκλησιαστικὴ διοίκησις εἰς τὰς ἐπι-
σκοπῆς ἐν τῇ Ἀ.Δ. τῆς Μακεδονίας καὶ οὕτως ἀποκατεστάθη
νομίμως ἡ ἐνότης τῆς Ἐκκλησίας μας.

Ὅπως ἠνωμένοι, ἡμεῖς θὰ πραγματοποιήσωμεν ὄχι μόνον
τὰ ἰδεώδη τῆς πίστεώς μας. Ἡ ἀληθινὴ ἐνότης μας θὰ ἐξυ-
ψώσῃ καὶ τὸ γόητρον τῆς Πατρίδος μας. Ἀπὸ τὴν συνεννόη-
σιν μας καὶ τὴν ἐνότητά μας θὰ ὠφελῆθῃ ὄχι μόνον ὁ λαὸς εἰς
τὴν Ἀ.Δ. τῆς Μακεδονίας, ἀλλὰ καὶ ὁλόκληρος ἡ πατρίς μας,
ἡ Ὀμοσπονδιακὴ Λαϊκὴ Δημοκρατία τῆς Γιουγκοσλαβίας».

ΡΩΜΑΙΟΚΑΘΟΛΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Κατὰ τὴν πρό ἡμερῶν ὑποβληθεῖσαν εἰς τὸν Πάπαν ἐπί-
σημον ἔκθεσιν τῆς «Ἀδελφότητος τοῦ ἁγίου Παύλου», ὁλονὲν
καὶ περισσότεροι Καθολικοὶ τῆς Ἱταλίας προσχωροῦν εἰς τὸν
Προτεσταντισμὸν, παρασυρόμενοι ὑπὸ τῶν Ἀμερικανῶν
προτεσταντῶν ἱεραποστόλων, οἵτινες δρῶσιν ἐν Ἱταλίᾳ. Τὸ
Βατικανὸν καταγγέλλει, ὅτι ὁ Προτεσταντισμὸς, χρησιμο-
ποιῶν τὴν τεχνικὴν τῆς προπαγαγάνδας εἰς εὐρεῖαν κλίμακα,
προσηλύτισε τὸ 1956 ἐν Ρώμῃ 475 Καθολικοὺς. Ὁ ἀριθμὸς
φαίνεται μικρὸς, ἀλλ' εἶναι ἐνδεκαπλάσιος τῶν Ἱταλῶν Δια-
μαρτυρομένων, οἵτινες ἐπανήλθον εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἐκ-
κλησίας τῆς Ρώμης. «Οἱ πράκτορες τοῦ Προτεσταντισμοῦ,
ὑπογραμμίζει ἡ ἔκθεσις τῆς Ἀδελφότητος, δὲν ἐφανίζονται
ὡς Διαμαρτυρομένοι. Λέγουσιν ἀπλῶς ὅτι εἶναι χριστιανοί.
Ἡ τακτικὴ τῶν εἰς τὸν προσηλυτισμὸν εἶναι πράγματι σατα-
νικὴ. Δημιουργοῦν πρωτίστως ἀμφιβολίας διὰ διάφορα ζητή-
ματα τῆς ἀληθοῦς πίστεως (δηλ. τοῦ Καθολικισμοῦ) καὶ ἀκο-
λοῦθως εἰσάγουσιν τὴν προτεσταντικὴν διδασκαλίαν».

ΠΡΟΤΕΣΤΑΝΤΙΣΜΟΣ

Προσφάτως ἐγένετο ἐν Πραπὰτ τῆς Σουμάτρας (Ἰνδονη-
σίας) συνδιάσκεψις τῶν Προτεσταντικῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνα-
τολικῆς Ἀσίας. Εἰς τὸ ἐκδοθὲν ἀνακοινωθὲν μεταξὺ ἄλλων λέ-
γονται καὶ τὰ ἑξῆς: «Διεπιστώσαμεν πλήρως, ὅτι αἱ Ἐκκλη-
σῖαι τῆς Ἀσίας εἶναι ἕτοιμοι καὶ ἀγωνιοῦν ἵνα λάβωσιν μέρος
εἰς τὸ παγκοσμίου ἀκτίνοσιν καθήκον τοῦ Χριστιανισμοῦ, τὸ
ὁποῖον εἶναι ἡ στενωτέρα προσέγγισις τῶν λαῶν καὶ ἡ εἰρη-
νικὴ αὐτῶν μετ' ἀλλήλων συμβίωσις. Μεταξὺ τῶν ληφθει-
σῶν ἀποφάσεων ὑπῆρξε καὶ ἡ ὁμόφωνος τοιαύτη, ὅπως ἰδρυθῇ
«Μόνιμος Ὄργανωσις» τῶν Ἐκκλησιῶν τούτων, ἥτις θὰ εἶναι
τὸ ὄργανον, δι' οὗ θὰ ἐκφράζονται καὶ θὰ ἐνεργῶσιν ἀπὸ
κοινοῦ αἱ Ἐκκλησῖαι τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος περιφερείας.

ΔΙΑΦΟΡΑ

Ἡ δῆλωσις τοῦ Πρωθυπουργοῦ τοῦ νέου κράτους τῆς
Γκάνα (ἄλλοτε «Χρυσὴ Ἀκτή»), ὅτι μετὰ χαρᾶς θὰ δεχθῇ
ἱεραποστόλους, ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸ νὰ ἀχθῇ καὶ πάλιν εἰς
τὴν ἐπιφάνειαν τὸ ζήτημα τῆς θρησκευτικῆς συνθέσεως τῶν
κατοίκων τῆς Ἀφρικανικῆς ἡπείρου. Κατὰ τὰς προσφάτους
στατιστικὰς πληροφορίας οἱ κάτοικοι τῆς Ἀφρικῆς ἀνέρχονται
εἰς 212.000.000, ἐξ ὧν 85.000.000 ἀνιμσταί (πνευματολάτραι
καὶ προγονολάτραι), 85.000.000 μωαμεθανοὶ καὶ 22.000.000
χριστιανοί.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ἱερά Μητρόπολις Ἐλασσόνας

Ἐχόντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις τῶν ἀρθρῶν 46, 47
καὶ 48 τοῦ Α. Ν. 2200/1940 «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων»
καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα
προσόντα, ὅπως καταλάβωσιν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τα-
κτικῆς ἐφημερίου τῶν ἐνοριῶν 1) Κοιμήσεως Θεοτόκου Λιβα-
δίου, 2) Κοιμήσεως Θεοτόκου Κλεισούρας καὶ 3) Ἁγ. Ἀθανά-
σιου Βουρμπας, ἵνα ὑποβάλωσιν ἡμῖν ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς
δημοσιεύσεως τῆς παρουσίης τὰ νόμιμα καὶ κανονικὰ πιστο-
ποιητικὰ, προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυσιν ὑπο-
ψηφίων πρὸς πληρῶσιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν ἐφημεριακῶν
θέσεων.

Ἐν Ἐλασσόνι τῇ 9ῃ Ἀπριλίου 1957

† Ο Ἐλασσόνος Ἰάκωβος.

Ἱερά Μητρόπολις Αἰτωλοκαρνανίας

Προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυσιν ὑποψηφίων
πρὸς πληρῶσιν τῶν κοινῶν Ἐφημεριακῶν θέσεων τῶν ἐν
Ἄνω Μακρυνοῦ Ἱεροῦ ἐνοριακοῦ Ναοῦ «Ἁγίου Ἀθανάσιου»
καὶ ἐν Παμφίλῳ Ἱεροῦ ἐνοριακοῦ Ναοῦ «Ἀποστ. κεφαλῆς Ἱ.
Προδρόμου» προσκαλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας
τὰ ὑπὸ τοῦ ἀρθρου 47 τοῦ Α. Ν. 2200/40 «περὶ Ἱερῶν
Ναῶν καὶ Ἐφημερίων», ὡς καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ ἀρθρου 16 τοῦ
ὑπ' ἀριθ. 586/1941 Νομοθετικοῦ Διατάγματος «περὶ τροπο-
ποιήσεως καὶ συμπληρώσεως τοῦ Α. Ν. 2200/40» ὀριζόμενα
προσόντα, ἵνα ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς πα-
ρουσίης ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ σχετικὰ πιστοποιητικὰ.

Ἐν Μεσολογγίῳ τῇ 14 Ἀπριλίου 1957

† Ο Αἰτωλοκαρνανίας Ἱερόθεος.

Ἐκκλησία,

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΝΤΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ο Ἀθηνῶν ΔΩΡΟΘΕΟΣ

† Ο Ἀλεξανδρουπόλεως ΙΩΑΚΕΙΜ

† Ο Κασσανδρείας ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ Κ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

*Μήνυμα τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν ἐπὶ
τῇ ἑορτῇ τοῦ Πάσχα.*

*Ποιμαντορικὴ Πασχάλιος Ἐγκύκλιος τοῦ Μακ.
Ἀρχιεπισκόπου πρὸς τὸ εὐσεβὲς πλήρωμα τῆς
Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν.*

Ἐόρτια Γράμματα.

*Σεβ. Μητρ. Σάμου κ. Εἰρηναίου, Ὁ ἀληθὴς πο-
λιτισμὸς.*

*Βασ. Ἐξάρχου, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσ-
σαλονίκης, Περὶ τὸ πρόβλημα τῆς κοινωνικῆς σκέ-
ψεως καὶ δράσεως ἐν τῇ Ὀρθόδοξῳ Ἐκκλησίᾳ καὶ
ἰδίᾳ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος.*

*Ἐναγγέλου Δ. Θεοδώρου, δ. Θ., Ὁ Καθηγητὴς κ.
Φηρμητρίχ Χαίλερ καὶ ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία.*

*Αἰδ. Ζάνου Γουγουτά, Οἱ σκοποὶ τοῦ Ἑλληνοορθο-
δόξου Κατηγ. Σχολείου εἰς τὸ Ἐξωτερικόν.*

Παρατηρήσεων στήλη.

Ἐκκλησιαστικὰ Χρονικά.

Προκηρύξεις ἐκλογῆς ἱερέων.

Ἐπιτεθὴν Τυπογραφείου : ΤΙΜΟΛΕΩΝ ΡΟΥΤΣΗΣ

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἐν Ἀθήναις, Ἰαοῦ 1.